

**COLEGI DE
BREASLĂ DESPRE
RADU MUNTEAN**

Andi Vasluianu, Dragoș Bucur și Alexandru Baci scriu în „Suplimentul de cultură” despre „Artistul asociat” al lunii iunie.

Citiți grupajul ÎN » PAGINA 6

PRIMUL MAGAZIN CULTURAL DIN ROMÂNIA » APARE S-MB | TA » EDIȚIA NAȚIONALĂ » WWW.SUPLIMENT.POLIROM.RO

Suplimentul DE CULTURĂ

1,5
LEI

ARTISTUL ASOCIAT

- S\pt\m\na 1 – Interviu
- S\pt\m\na 2 – Text de autor
- S\pt\m\na 3 – Criticii despre...
- S\pt\m\na 4 – Colegii de breasl\ despre...

Iunie –
RADU
MUNTEAN

NR. 184 » 21 – 27 iunie 2008 » S\pt\m\nal realizat de Editura Polirom [i „Ziarul de la[i” » supliment@polirom.ro

ZERUYA SHALEV – SCRITOAREA ISRAELIANĂ A MOMENTULUI:

„Faptul c\ s\nt femeie nu a reprezentat o problem\. M-am n\scut la momentul potrivit”

O nouă morfologie a criticii sociale

C. Rogozanu

Un romancier trebuie s\ lase deoparte grija pentru critici, pentru adoratorii de fraz\ frumoas\ [i comod\, pentru poezia sau proza lene[e. Asta face Jonathan Coe 'n *Ce h\cuia!*

ÎN » PAGINILE 10-11

Filmele – la Sibiu, festivalul – la Cluj

Veronica D. Niculescu

A fost sau n-a fost? – iat\ c\ un titlu de film se potrive[te perfect ca subiect de dezbateri, la finalul Festivalului Internațional de Film Transilvania (TIFF), venit pentru al doilea an consecutiv [i la Sibiu, dup\ ediția-mam\ de la Cluj.

ÎN » PAGINILE 4-5

Scritoarea israelian\ Zeruya Shalev s-a aflat la Bucure[ti 'n luna iunie, la invita[ia Editurii Polirom. A acordat interviuri, a vizitat Bucure[tiul [i a participat la T\rgul de Carte „Bookfest” la lansarea primului s\u volum tradus 'n limba rom\n: *Soj [i so]ie*, ap\rut 'n colec[ia „Biblioteca Polirom”. 'n dialogul pe care 'l public\m 'n acest num\r, Zeruya Shalev vorbe[te deschis despre literatur\, familie, despre ce 'nseamn\ a fi scriitor 'n general, dincolo de etichete (evreu, femeie etc.).

Citiți dialogul
ÎN » PAGINILE 7-9

Radu Pavel Gheo: „Există vreun politician care să creadă în ce spune și să facă apoi ce crede? Cam așa se frământă de ceva vreme cetățeanul responsabil din mine”.

CIRCUL NOSTRU VĂ PREZINTĂ:

Valoarea cli[ee]lor

Pentru c\, n fine, v\nzoleala electora\ s-a n\chelat, se poate arunca a privire asupra ansamblului acestei perioade. (i asupra rezultatelor unor locale care au st\rit, pur [i simplu, un r\zboi de imagine pentru asumarea victoriei. O victorie care s-ar putea judeca simplu, nu-m\ r\ndu-se mandatele c [tigate, dac\ ea s-ar dori analiza\ doar n contextul localelor. Numai c\ urmeaz\ alegerile generale, o mi\z\ ce pare ceva mai important) (de[i, n fapt, nu este - privi] fe]ele fericite ale baronilor, baroneilor [i p\pu]ilor de baroni [i baronei care au pus m\ na pe prim\rii ori consilii jude]ene [i v\ ve]i convinge). Iar n acest context, al alegerilor generale, victoria cap\ alte conota]ii.

PD-L-ul, oric\ t de mult se bate cu pumnul n piept c\ a ie[tit cel mai bine din locale, indic\nd re[edin]ele de jude]e c [tigate, a suferit, de fapt, o imens\ nfr\ngere. Este partidul care a avut o discrepan\ lamentabil\ ntre a[tept\ri sau, mai degrab\, visuri [i realitatea creat\ de votul popular. Perspectivele s\nt [i mai pu]in optimiste, pentru c\, ntr-un timp scurt, nu mai pot inventa nici chipuri, nici sloganuri, nici programe. (i nici nu pot nlocui mecanismul stricat reprezentat de pre[edintele Rom\niei, Traian B\sescu. Iar asocierea rapid\ cu PNG-ul la Consiliul General al Capitalei dovede[te c\, affat ntr-o asemenea derut\, PD-L-ul e capabil s\ [i fac\ ni]te prostii uriale, care-l vor trage [i mai mult n jos pe viitor.

PSD-ul, pe de alt\ parte, de[i jine pumnul ridicat a victoriei num\ r\ndu-[i primarii din Ia\, nu este totu]i aproape de ceea ce era obi[nuit s\ fie. Social-Democrat]ii [tiu foarte bine c\, de fapt, au c [tigat fie pe b\rb\le unor trasee [i consacra]i, fie pe ale unor primari n]epeni]i n scaune de mult\ vreme, fie pe-o antipatie pe care a reu[ti s-o st\ r\neasc\ Traian B\sescu. PSD-ul nu construie[te, ci prime[te resturile de voturi. Iar resturile de voturi nu nseamn\ [i o op]iune serioas\ pentru st\nga.

PNL-ul a c [tigat n jur de 18-20%, depinde de ce ne raport\m. Pu]in, dac\ ne g\ndim c\ e partidul aflat la guvernare. Enorm, n fapt, dac\ st\m [i analiza\m contextul. Enorm, mai n\ t i, pentru c\ e cel mai bun scor postrevolu]ionar nregistrat vreodat\ de liberali ntr-o participare neasociat\ la alegeri. Enorm, n al doilea r\nd, pentru c\ este partidul care se afl\ pe cel mai accentuat trend ascendent, ceea ce deschide o excelent\ perspectiv\ pentru generale. Enorm, n al treilea r\nd, pentru c\ PNL a fost, indiscutabil, cel mai expus partid n ultimii patru ani. Permanent la guvernare [i, inevitabil, supun ndu-se riscurilor de imagine ale acestei situa]ii, permanent atacat de pre[edintele B\sescu, permanent m\cinat de gafele teribile ale unor personaje comice din chiar r\ndurile sale, PNL-ului i se prevede soarta PN\-ului. (i totu]i, aproape de limita miracolului, liberalii nu numai c\ au evitat asemenea soart\, dar au reu[ti chiar s\-[i asigure acest scor foarte bun n alegeri, unul care le garanteaz\ multe pe viitor.

Iar acum recitesc ce-am scris mai sus [i constat, simplu, c\ n-am spus altceva dec\ t ni]te cli[ee. Oricine poate face o asemenea analiz\, una la mintea coco[ului, s\nt de-acord. -ns\, de cur\nd, un foarte bun prieten f\cea urm\toarea observa]ie: noi ne ferim de cli[ee de parc\ ar fi vreo dovad\ de prostie. Cli[eele ns\ tocmai de

aceea au devenit cli[ee pentru c\ ascund n ele adev\rul, altfel nu s-ar impune n felul nsta. (i m\ lini]tesc. (i m\ ntorc pentru finalul acestui articol, pornind tocmai de la cli[eele mele, c\tre liberali.

PNL-ul a trecut, n ultimii patru ani, prin perioade care ar fi trebuit, la o analiz\ rece, s\ distrug\ orice partid. De la biletele lui Tr\riceanu c\tre B\sescu, trec\nd prin stelele europene nearitmetice ale lui Adomn]iei [i prin gafele neeuropene ale lui Ciocoiu, ajung\nd apoi la caltabo]ii lui Reme[[i multe, multe altele, PNL-ul ar fi putut s\ fie ast\zi jos de tot. Nu e. Iar de-acum pericolele din afar\, ar fi trebuit s-o vad\ liderii liberali, s\nt tot mai mici, nu-i mai pot afecta. Trendul e bun. Perspectivele s\nt, implicit, bune. Astea s\nt cli[eele. Adic\ adev\vrurile. Ie[irea din ele se produce ns\, ntr-un mod aproape stupid, printr-un r\zboi teribil ce st\ s\ nceap\ n chiar interiorul partidului. Tr\riceanu [i ai lui versus Orban [i ai lui nseamn\, ntr-adevr\, o distan]are de cli[ee. Dar este singura distan]are care, treptat, ar putea s\ fac\ praf tot ceea ce au realizat p\ n acum, toat\ agoniseala de la locale. O batist\ pe]ambal p\ n la generale ar fi fost mai mult dec\ binevenit\.

S\nt curios dac\-[i vor da seama la timp de asta. Dac\ nu, atunci s\-[i ascult\m cum c\nt\.

Numai c\ noi, votan]ii, a[tept\ndu-ne la un spectacol prost, am preg\tit deja ro]ii, ou\, varz\ [i alte surprize. Iar dac\ vor continua astfel, la urm\toarele alegeri, n loc s\-[i ridice m\inile a victorie, liderii liberali vor fi nevoi]i s\ culeg\ resturile aruncate de spectatori pe scen\.

ROMÂNII E DEȘTEPTI

Votează și nu cerceta (I)

-n via]a flec\ruia dintre noi vine un moment c\nd sim]im nevoia s\ recunoa[tem deschi\ c\ da, am fost un dobitoc atunci c\nd sau atunci c\nd... Acel trist moment a venit de cur\nd [i pentru mine [i, cu verv\ de extrovertit, declar sus [i tare c\ da, am fost un dobitoc c\nd am crezut c\ pot judeca via]a politic\ rom\neasc\.

» Cum se poate să votezi de fiecare dată rațional și apoi să vezi că totul iese pe dos? De câte ori trebuie să fii mințit ca să îți pierzi speranța?

Am votat cu liberalii. A n\rvins FSN-ul. Liberalii s-au scindat n ni]te aripi [i aripoare, dintre care unele simpatizau F\] [i cu feseni[tii, n ciuda programului lor de dreapta. Am n\ng]it n sec. A venit apoi magicul moment 1996, cu victoria „Conven]iei Democrat\”, la care am pus urm\rul [i votul cu deplin\ responsabilitate. Votan]ii credincio[ri lui Iliescu au r\njit acru: „Las\ c\ vedem noi de ce-s n stare [i]tia!“. (i... da, odat\ ajun[ti la guvernare (pe baza unor minciuni acceptate tacit de to]i) du[m]anii PSD-ului de atunci, precum trulcu cu cei 15.000 de specialii [i inexisten]ii), membrii Conven]iei Democrat\ au devenit ni]te politicieni

vero[i obi[nui]i. Ni]te feseni[tii cu alt\ etichet\, dar cu aceea]i scopuri ca [i adversarii lor: o halc\ de putere, ni]te case de protocol, ni]te comisioane, ni]te afaceri cu statul. A[adar, fanii PSDR-PSD avuseser\ dreptate. Cel pu]in ei [tiu cu cine voteaz\.

-n 2000, dup\ o evaluare ra]ional\, am ajuns la concluzia c\ singurii politicieni decen]i r\ma[ti n Rom\nia s\nt la UDMR. A[a c\ am votat cu ei [i la Parlament, [i la pre[edin]ie. Apoi, n turul al doilea al alegerilor preziden]iale, ra]iunea m-a silit s\ votez cu Ion Iliescu ((i mpotriva lui C.V. Tudor), n ideea c\ aleg r\ul cel mai mic. M\ ntreb [i acum... Fanii PSD au votat [i au c [tigat, UDMR-ul s-a aliat repede cu fo[ti adversari social-democra]i, iar reprezentan]ii maghiarimii s-au dovedit repede ni]te Mitici de alt\ etnie, dar la fel de arogan]i, corup]i [i ahtia]i dup\ putere ca [i membrii partidelor politice de limb\ rom\ n.

A urmat experien]a cu Alian]a „Dreptate [i Adev\vr”. Of-off -n scurt timp alian]a a fost sf\iat\ de interese politice [i de afaceri. Au urmat regroup\ri ad hoc PSD-PNL-PRM-PC [i izolarea „partidului lui B\sescu”, proasp\ formatul Partid Democrat-Liberal. Fanii PSD-ului au triumfat iar. (i fanii PNL-ului. (i fanii UDMR-ului. Fanii n general.

Asta m\ roade acum. Cum se poate s\ votezi de fiecare dat\ ra]ional [i apoi s\ vezi c\ totul iese pe dos? De c\te ori trebuie s\ fii min]it ca s\ ]i pierzi speran]a? Exist\ vreun politician care s\ cread\ n ce spune [i s\ fac\ apoi ce crede? Cam a[a se fr\m\nt\ de ceva vreme cet\]eanul responsabil din mine.

-n tot acest timp fanii stabili ai diverselor partide voteaz\ sistematic cu alior, cu oamenii pe care-i [tiu, de la Iliescu la Vadim Tudor. -i voteaz\ cu aceea]i nd\jire cu care]i sus]ii echipa favorit\ pe stadion, indiferent dac\ joac\ bine sau execrabil. Alt\dat\ a[fi zis c\ se n[a]l\ amarnic. Azi, dup\ optsprezece ani, nu mai cutez s-o zic...

CITI]I S\PT\MI]NA VIITOARE \N OBSERVATOR CULTURAL

- » Interviu cu Zeruya Shalev: „De ce scriu despre problemele din cuplu?”
- » Dosar-dezbatere despre volumul *Tovar[de drum. Experien]a feminin\ n comunism*, volum ap\rut la Editura Polirom, coordonat de Radu Pavel Gheo [i Dan Lungu
- » Mihai P\m\deal\ scrie despre expo]i]ia absolen]ilor de anul acesta a Academiei Na]ionale de Art\
- » *Civiliza]ia fotbalului*: Alexandru H\ncu [i continu\ analiza despre Euro 2008, explic\nd de ce echipa Rom\niei a jucat catastrofal

Ion Iliescu. Votantele FSN-ului din 1990 [i adora]u pe mai t\ n\rul Petre Roman. Votan]ii liberalilor sau]\r\ni[tilor i urau pe feseni[tii - vedeau n ei urma[ii profitorilor din anii comunismului [i pe viitorii profitori din epoca de tranzi]ie. Votan]ii PRM sau ai semi-defunctului PUNR (Partidul Unit\]ii Na]iunii Rom\ne) i urau pe unguri [i votau cu cei care le promiteau c\ Ardealul o s\ r\m\ n\m\nt rom\nesc - promisiune lesne de n\deplinit. Pentru oamenii ace[ti]a totul era limpede.

Dar cum s\ judeci a[a? Cum s\ faci o pasiune pentru Petre Roman? Cum s\ crezi c\ ungarilor o s\ fug\ undeva, cu Ardealul n desagi? Desigur, nu puteam s\ votez nici cu FSN-ul, artizanul mine-riadelor. -mi puneam ncrederea n a[a-zisele partide istorice, iar la vremea aceea le-am citit [i programele, ca s\ v\dd\ care mi ofer\ o viziune mai coerent\ asupra viitorului]\rii. Ra]ional, ca un cet\]ean responsabil [i n cuno[ti]n] de cauz\... Ca n lumea civilizat\.

Păpușile lui Viktor & Rolf

Cu ocazia împlinirii a 15 ani de cînd lucrează împreună, Viktor Horsting și Rolf Snoeren au fost invitați să expună, în chip de celebrare, la Barbican Art Gallery din Londra (fiind pentru prima dată cînd Barbican Centre amestecă arta cu moda și pentru a doua oară cînd Viktor & Rolf se sîrbătoresc într-un muzeu). Vernisajul a avut loc pe 18 iunie.

Adriana Gheorghe

-n zilele pregătitoare vernisajului, cei doi designeri olandezi au fost invitați de cotidianul „The New York Times” să înle un blog cu însemnări. Nimic spectaculos, atipic spiritului lor flamboiant (regisit, în rest, în cam tot ce ating), notările au fost pragmatic-politicoase și PR decent. Cu o singură, mare excepție (pozele nu intră în discuție), însemnarea următoare:

„Păpușile în miniatură folosite la Barbican (cei doi au prezentat în galeria de artă o casă de păpușă gigantică, de 9 metri – n.r.) au o aură a[a de calm] și frumoașă, încît lucrul cu ele se dovedește o experiență surprinzătoare de liniștitoare. În galeria domnește o atmosferă Zen și, din pricina lor, pregătirea expoziției a devenit o plăcere. Păpușile sînt replici ale unor exemplare franceze și germane de

secol al XIX-lea. Au corpul din papier mâché și capul din porțelan nesmălțuit. Ochii sînt pictați manual, iar părul e natural. Se spune că, în secolul al XIX-lea, astfel de păpușe erau folosite de casele de modă, mai exact couturier-ul (specialistul în critoria naltă) trimitea păpușe cu design-ul vestimentar în miniatură clientului aflat la mare depurtare pentru ca acesta să comande furtive să se deplasa la Paris.

Fiecare păpușă poartă cîte o creație reprezentativă din show-urile noastre și seamănă cu manechinul care a purtat creația respectivă pe podiumul parizian. Am găsit în Belgia un meșter creator de păpușe și i-am cerut să re-creeze 55 de miniaturi ale creațiilor noastre reprezentative, sarcină uriașă care i s-a părut cît se poate de neobișnuit. Rar se amestecă modernitatea cu păpușile tradiționale.

Lucrul la fiecare cap de păpușă nece-

sită mult timp și efort. (...) în expoziție folosim [apte tipuri de capete. Acestea sînt machiate cu aceleași produse cu care au fost fardate manechinele reale, dar aplicarea lor se face folosind tehnica de secol al XIX-lea.

Pictura feței seamănă cu tehnica picturii în acuarelă. Sînt necesare mai multe straturi pentru a obține nuanțe intense sau efect de volum. După fiecare aplicare culoarea e uscată la cuptor, iar asta durează 30 de minute. Pentru efectele mai complicate, acest procedeu e repetat de 7-8 ori. La final, păpușe e botezată cu numele manechinului a cărui replică este. (...) Hainele și chiar și pantofii au fost refăcute, unde s-a putut, din materialul original”.

Au transformat manechinele în ființe transparente

Cîteva detalii despre cei doi ale căror însemnări au un vag aer de *Dead As They Come* (povestirea lui Ian McEwan despre manechinul Helen asupra căruia un narator masculin și proiectează emoțiile presupuse de eventuală afacere amoroasă „ideală”).

Moda e pentru V&R „hrană pentru creier”, iar show-urile de couture sînt

performance-uri cu teme ingenioase, aiuritoare. Au transformat manechinele în ființe transparente și lichide, folosind o textură albastră (blue screen) care permite proiecția de imagini filmate exclusiv pe suprafața ei. Altfel dat, fiecare manechin a devenit un spectacol-instalație de sine stătătoare, cu lumină și culoare sonoră proprie, într-unul dintre cele mai fascinante și mai pline de cruzime omagii aduse show-ului de modă. Dar indiferent de tematică, două concepte (nu tocmai străine de lumea modei) le traversează colecțiile: cel de clonare și cel de păpușă. Aproape toate imaginile feminine folosite în prezentări sînt clone implicite ale muzei lor Tilda Swinton, actriță de origine scoțiană. În 2003, la aniversarea a 10 ani, V&R au fost invitați să expună la Louvre. Atunci au prezentat un performance cu manechine reale în ipostaza explicită de clone ale Tildei Swinton, ea însăși prezentă în show, iar vocea ei pronunțată „Follow my path” a constituit coloana sonoră.

În 1999 au prezentat colecția *Păpușe rusești*, cu un singur manechin, Maggie Rizer (nu foarte diferită de Tilda), pe care i-au îmbrăcat chiar ei, pe scenă, strat după strat. În 2003, cu ocazia primei lor colecții prêt-à-porter pentru bărbați, au folosit modele masculine

clone ale propriei imagini.

Cînd dau interviuri, cei doi vorbesc fără intonație, fără modulații, cu voce egală. Sînt comparați și comparabili și la un punct) cu artiștii Gilbert & George, pentru că pozează în gemeni aproximativi, se îmbracă formal și aproape la fel, sînt (cel puțin în public) inseparabili, își continuă frazele unul altuia ș.a.

Casa de păpușe a lui V&R e înconjurată de manechine neînsuflețite, cît un stat de om, îmbrăcate cu hainele originale, în timp ce, în spatele lor, sînt proiectate imagini cu modele însuflețite în momentul defilării pe podium. Iar dacă manechinele neînsuflețite pîstrează iluzia siluetei filiforme dezirabile azi, păpușile miniaturale, ale căror detalii (tip textură și formă) de machiaj, pleptătură și vestimentație au fost urmărite maniacal, au proporții „normale”, dar o normalitate în serie (forme rotunjite, fețe buclate, inexpressive, toate 55 identice). Or, acest twist e exact dintre acelea care alimentează gîndul că păpușile lui V&R ar putea fi o nedeletnică freaky.

Detalii pe:
www.barbican.org.uk/artgallery
sau http://www.viktor-rolf.com/en_ww/index.htm

» **Moda e pentru Viktor și Rolf „hrană pentru creier”, iar show-urile de couture sînt performance-uri cu teme ingenioase, aiuritoare.**

BIBLIOTECA DIN PETRILA DE ION BARBU

GEORGE ORWELL

SUPLIMENTUL LUI JUP

**CE N-A FOST LA
TIFF SIBIU**
Au lipsit acele evenimente care fac să se simtă atmosfera de festival. Fără ziare AperITIFF, fără proiecții cu actori invitați pe scenă, fără vedete, fără premii, fără fluturași cu programul prin tot orașul, fără vreo conferință de presă sau întâlnire cu organizatorii.
PE SCURT
Ofelia Popii, în filme de Silviu Purcărete și Lucian Pintilie

După rolurile din *Faust* [i Lulu, actrija Ofelia Popii, de la Teatrul Național „Radu Stanca” din Sibiu] [i îndeplinește visul de a juca în filme. Regizorii Silviu Purcărete [i Lucian Pintilie vor începe în toamnă lucrul la două filme, în care au distribuit-o pe recent laureata UNITER pentru cea mai bună actriță] în rol principal.

Toți actorii vor juca într-un film al lui Purcărete, la care vor filma din noiembrie până în mai anul viitor, a anunțat Constantin Chiriac, directorul teatrului sibian. Scenariul este despre viața unui prieten al lui Silviu Purcărete, un doctor care a trăit la Brezoi. Se va filma în mai multe locații, printre care [i moșia lui Mircea Dinescu, la Cetate, unde vor fi reconstruite două pavilioane, precum [i în împrejurimile Sibiului.

Totodată, Ofelia Popii a primit rolul principal într-un film de Lucian Pintilie. Regizorul a venit special pentru a o vedea, la Festivalul Internațional de Teatru de la Sibiu, jucând Mefisto [i Lulu. Filmul va urmări întâmplările de la Tanacu, iar Ofelia Popii o va interpreta pe victimă. Filmările se vor desfășura în această toamnă.

Cele două roluri vin să împlinească o dorință a actriței, care a mărșăluit într-un interviu acordat „Suplimentului de cultură”, la începutul anului, că [i dorește să joace într-un film.

(Veronica D. Niculescu)

Filmele au fost la Sibiu, festivalul a rămas la Cluj

A fost sau n-a fost? – iată că un titlu de film se potrivește perfect ca subiect de dezbatere, la finalul Festivalului Internațional de Film Transilvania (TIFF), venit pentru al doilea an consecutiv [i la Sibiu, după ediția-mamă de la Cluj.

Veronica D. Niculescu

Filme de aproape zece ori mai puține ca la Cluj – adică douăzeci [i cinci, față de două sute – în cinci zile (11-15 iunie), dar într-o selecție variată, reușită. Proiecții în Piața Mică – un film pe seară – [i la Sala Studio a Casei de Cultură a Sindi-

catelor – patru filme pe zi. Intrare gratuită la toate. Un dar! Cine a servit? Publicul a fost oscilant, acum săli goale, acum pline. Probabil mai pline ca anul trecut. Ce n-a fost? Au lipsit acele evenimente care fac să se simtă atmosfera de festival. Fără ziare AperITIFF, fără proiecții cu actori invitați pe scenă, fără vedete, fără premii, fără fluturași cu pro-

gramul prin tot orașul, fără vreo conferință de presă sau întâlnire cu organizatorii. Fără efervescență. Dar cinefilmul n-a avut de ce se plînge – până la urmă, filmele contează.

A început așa

Cel dintîi succes din festival s-a înregistrat cu proiecția în prima seară, în aer liber, a filmului *Funny Games U.S.*, remake-ul făcut de Michael Haneke la propriul său film. A fost urmărit de câteva sute de spectatori, pe un ecran gonflabil instalat în Piața Mică, în fața Casei Artelor, în timp ce pe terasele din jur se urmărea meciul la televizor. Unii s-au mutat de la meciuri la film. Alții, de la

terasele cu suc sau bere. Copiii mișunau de colo-colo, fericiți că nu-i cheamă nimeni prin case, atît era de populat centrul la ore tîrzii, aproape de miezul nopții. Povestea familiei ucise de doi tineri albi, înmănușai, doar ca amuzament, n-a rupt sala în două, ca la Cluj, dar a lăsat publicul în tensiune [i a plăcut.

Chestionar imaginar

Fiindcă organizatorii TIFF le place feedback-ul, o să-mi supun [i eu unui chestionar, așa cum se făcea în AperITIFF de Cluj.

Mi-a plăcut. Mi-a plăcut, [i încă mult – *Shakespeare colț* cu *Victor Hugo*, filmul cîștigător al Trofeului Transilvania din

Adevărat am înviat!

Un truism zgrunjuros spune că „fotbalul este un fenomen social”.

Cînd este spus prin gura unora dintre antrenorii neoi [i din diviziile noastre mioritice, fraza asta sună îngrozitor. Singurul „fenomen social” pe care îl vezi la un meci de „be” este „njurătura cîntată la unison de tribună, direcționată, ca suflul unei bombe cu hidrogen, în spre arbitri; e o onorabilă dovadă de empatie [i de sincronizare între domniile nevoi [i nevasta” i va pune, cînd vor ajunge acasă, să bată covoarele. Ca să nu mai vorbim de cazurile în care acest „fenomen” se prelungește [i-n afara

stadionului, atunci cînd ultra [i se ciocnesc, într-un virtuos proces de comunicare, cu jandarmii [i cu „mascălii”. Evident, în situațiile astea, „fenomenul social” pierde, pe drum, fotbalul.

Ceva miraculos s-a petrecut în această lună iunie. Campionatul European de fotbal a reușit, în bună măsură, mai mult decît să umple terasele, să scurtcircuiteze casele de marcat, să consume tonerul de la bonurile fiscale [i să crească facturile de curent electric deduse din folosirea „plasmelor” cu diagonal mare. Europele au reușit să revitalizeze această sintagmă plină de rumeguș: „Fotbalul este un fenomen social”. Am asistat încăntați,

cu acest prilej, la „rebrînduirea” imnului național. (Îi nu e vorba, aici, doar de patosul pe care televiziunile l-au surprins, în direct, la Cristi Chivu, căruia i se umflase o venă în timpul întoarcerii lui „Deșteaptă-te, române!”. (Îi nici la miile de „rumâni” din tribună), refuză [i la import, acei cetățeni europeni extrem de civilizați care au „emaiat” imaginea noastră prin [i rile occidentale; i-a] văzut cum au cîntat, alături de jucători, de-aveal pentru o fracțiune de secundă senzația că acel castron din Elveția, cu verde în mijloc [i firimituri galbene pe [i turi, se va sparge. E vorba, aici, de imaginile pe care toate televiziunile le-au surprins, în fiecare dintre cele

LA LOC teleCOMANDA
Alex SAVITESCU

trei zile în care a jucat naționala noastră, năințea începerii meciurilor, în piețele pline până la refuz din localitățile patriei. Cu adevărat răscolitoare în instantaneele surprinse de cameramanii de la [i tiri au fost momentele în care ultra [i burto [i cîntau imnul național cu mîna la inimă, alături de studenți ochelari [i [i de cucoane trecute de treizeci de ani.

Amicul Teo scria, în numărul trecut, despre solidaritatea pe care a simțit-o din partea tuturor, cu ocazia acestui European de fotbal. Aceasta este marea

revoluție pe care naționala noastră a reușit să-o producă în fiecare dintre noi. E infinit mai puțin important că Mutu a ratat un penalty cît o calificare. E aproape insignifiant că bîlă [i no [i tri au fraternizat doar în apărare în meciul cu Olanda, ca să genereze, apoi, alte atît de familiare expresii românești: „Am murit frumos” [i „Se putea totu [i mai mult”. Se mulțumea mult mai mult, adevărat am ratat!, dar [i ncii care au dat acum de fotbal [i de televizor au învățat, în afara numelor jucătorilor, primele versuri esențiale din viața lor.

acest an, de la Cluj. Documentarul în regia tinerei Yulene Olaizola, Mexic, 2008, mi-a mers la suflet din nenumărate motive. Documentar! Poveste ade-vărată, desigur într-o casă, la intersecția străzilor Shakespeare (Victor Hugo, spus de o fermecătoare bătăie, bunica regizoarei, o frumusețe la apus – sau poate dincolo de apus, dar încă scâdată într-o lumină de miere. Un chiriă misterios, cu identitate sexuală neclară, un artist care cîntă, desenează, scrie, iar nopțile (i le pierde în cartierul roșu. O iubire stranie între acest tânăr (i povestitoare, cu detalii revelate pe parcurs, excelent dozate, pentru ca spre final să ne trezim în fața posibilității că bărbatul să fie un criminal în serie. Dar criminalul n-a fost niciodată descoperit, bănuțit deja a murit, iar bătrăna (i aranjează buclele blonde (i se întrebă cine o fi fost de fapt straniul ei chiriă).

Sibienii au avut parte în cinci zile de festival (11-15 iunie) de o selecție de filme variată și reșită

plioașă, o biografie alb-negru a lui Ian Curtis, solistul trupei Joy Division, care s-a sinucis la 23 de ani, în 1980. Muzică dragă – pe *Love Will Tear Us Apart* au plîns (i clopotele de la biserică din Piața Mare –, actorii izbitor de asemănători cu muzicienii, o poveste tristă (i plină de poezia vieții) chinuite a lui Curtis, desigur (i spus de regizorul Anton Corbijn, pe baza unei cărți scrise de soția cîntărețului. Filmul, care a cucerit trei premii la Cannes, a jînit cîteva sute de spectatori lipiți de scaune, cu umbrelele deschise, fiindcă în ultima din cele două ore ale filmului a plouat frînt.

Metropolis, în regia lui Felix Alexa, cu Marius Manole în rol principal.

Ce am lăsat

Am lăsat *Viva*, am plecat după vreo oră în care am așteptat să se schimbe ceva. Se rîdea mult, povestea fcută în 2007 despre nevasta confundată în tumultul revoluției sexuale, în 1972, mi s-a părut o caricatură în tu[e prea agresive. Dar filmul, considerat pata de culoare a festivalului, cu multă veselie (i multă piele goală, a prins bine la public; n-am plecat, deci, cu nici un val, ci de capul meu.

– în ultima seară, în Piața Mică a rulat *Ashes of Time Redux*, prezentat exclusiv la Sibiu, în premieră națională. Versiunea integrală a filmului regizat de Wong Kar-Wai, prezentată (i la ediția de la Cannes din acest an, a fost proiectată sub o lună argintie, pentru cîteva sute de spectatori absorbiți de poveste.

Scandal imens la Universitate

„La universitatea „Al.I. Cuza” se petrec lucruri scandaloașe”, titrează pe prima pagină ziarul conservator „Evenimentul de Iași”. Sîntem pe 9 iunie 1907, alegerile au început, înfruntarea e dură între liberalii din opoziție (i conservatorii aflați la putere, puternic (ifonați) după marea răscălare. La cea dintîi instituție culturală a Jurei, Universitatea „Al. I. Cuza”, a început (i sesiunea studențească, iar profesorul de drept constituțional (i administrativ e implicat în politică. Mai precis, e (eful clubului liberal din Iași. Nu e de mirare că se află în centrul unei campanii de presă la ziarul partidului rival. „Evenimentul” relatează a[adar, cum reputatul profesor ar fi promovat, pare-se pe 7 iunie, dacă respectăm data articolului,

48 de studenți) frînt-i examineze. „, fapt nemaipomenit în analele universității noastre”. La aceasta se adaugă „un nou fapt nepermis unui profesor, fapt care a indignat întreaga studențime (i va indigna pe toți oamenii cu bun simț (i judecați să nu toașă”. (i anume, „Domnia sa a fcut erii, de la m[imeea catredrei universitare, următoarea declarație studenților: «Nu mai putem lucra împreună pentru că mi-ați devenit insuportabil. mi sînteți antipatici (i nu vă mai pot suferi». Iată o declarație care constituie în ochii gazetarelui „cel mai rușinos scandal care s-a petrecut vreodată într-o universitate”. Aspru judec[tor era presa la început de veac, nu-i a[ă?! Dacă am lua de bună relatarea din ziar, mo-

tivul acestei atitudini intolerabile ar fi fost acela că studenții nu s-ar fi lăsat manipulați în alegeri, unde profesorul lor reputat de drept administrativ ie[ise la balotaj, într-unul din colegiile electorale pentru Camera, cu contracandidatul A.C. Cuza. E posibil nsă ca lucrurile să nu fi stat chiar așa, n[truc ziarul nu insistă pe explicații, c[te pe acuzații, comp[timind „tristele vremuri” (i chemănd la pedeapsa celui care nu mai are ce căuta în universitate. Numele său este Constantin Stere, considerat astăzi nu doar unul dintre cei mai importanți reprezentanți ai vieții culturale ie[ene (i române[ti de la început de secol XX, inițiator al „Vieții române[ti” (i promotor al poranismului, ci (i unul dintre

cei mai aseptici politicieni. Din postura de activist liberal, (ef de club, membru în guvern, el a refuzat chiar portofoliul ministeriale, fiind considerat incomod (i dificil at[te pentru conservatori, c[te (i pentru b[trnii liberali.

(ținnd aceste lucruri azi, relatarea din „Evenimentul” pare puțin credibilă. Numai o cercetare amănunțită ar putea reconstitui faptele, nu putem cădea în capcana unui articol publicat de un ziar partizan dintr-un an electoral. (i, totuși, pe 21 iunie, același cotidian aduce completări. După discuții furtivoase, consiliul profesoral de la Drept decide ca o comisie de examinare condusă de decan să examineze cei 48 de studenți, care refuzaser „pomana” domnului Stere. între timp, el ie[ise (ifonat (i după (edinja clubului liberal, unde aripa b[trnilor, reprezentați de Petru Poni, reu[ese să im-

Beethoven în haine de vară
În direct
de la Teatrul Champs-Élysées din Paris

Orchestra Națională a Franței
Dirijor Kurt Masur

7 seri cu integrala lucrărilor orchestrale

Primul concert

Joi, 26 iunie, ora 21.00

Suplimentul de CULTURĂ
OBSERVATOR
CULTURAL

ȘAPTESERI
arhitectura

ROMPRES PORTFOLIO

97,6 și 104,8 FM
on line muzical.srr.ro
satelit

Radio România Muzical
Clasic, Jazz & more

» Filme au fost la Sibiu bune și pe săturate. Dar întreg festivalul mi-a amintit de-o glumă din cantinele studențești, în București. Ni se dădea „varză cu carne à la Cluj”. Rideam, scormonind cu furculița în farfuriile: „Adică varza e aici, iar carnea e la Cluj”. Cam așa și cu festivalul de filme: filmele au fost aici, dar festivalul a rămas la Cluj. Oricum, eu spun din suflet: Săru-mina pentru masă! Și mai vreau și anul viitor.

DAMELE GAZETIERE

Emilia CHISCOP

punul nominalizarea lui Nicu Gane pentru primăria Iașului, în detrimentul lui Garabet Ibrăileanu, sușinut de Stere. Frînt a o investit cu aura de infailibil, campania de presă îndreptată cu generozitate împotriva lui Constantin Stere, el însuși un adept al social[tilor generoși (i intrați apoi la liberali, are semnificații sale. Ea nu a cîntărit în biografia acestuia, ales rector la „Cuza” [ase ani mai trziu. Dar campania e un episod relevant pentru felul cum se desfășura lupta politică în anii electorali, bazată pe atacuri dure, în rîndul căror e dificil uneori să distingem între dezvăluiri (i nchipuirii. Campania vorbește (i despre deontolo-

gia presei, care nu dădea niciodată replica părții acuzate. A[adar, numai un cititor scrupulos, care citea ziarele tuturor grupurilor politice (i putea face o imagine c[te de c[te completă. Nu în ultimul rînd, e un episod interesant despre viața academică. Chiar dacă scandalul care i se imputa lui Constantin Stere nu ar fi existat, e sugestiv că n[tmplare era etichetată la 1907 drept o rușine imensă, ce nu au pomenit analele universitare, care ar trebui pedepsite cu excluderea în fața plagiatelor de azi, a acuzațiilor de mită, de comerț cu diplome (i cu teze de licență, ce-ar fi spus oare colegii de la Drept?

ARTISTUL ASOCIAT

S\pt\m\na 1 – Interviu

S\pt\m\na 2 – Text de autor

S\pt\m\na 3 – Criticii despre...

S\pt\m\na 4 – Colegii de breaslă despre...

Iunie –
RADU
MUNTEAN

„Suplimentul de cultură” a lansat campania „Artistul asociat”. Timp de o lună, un artist selectat de echipa revistei va fi promovat în paginile publicației.

» **MAI: GABRIELA ADAMEȘTEANU.** Romanul *Dimineața pierdută*, care a apărut în 1983, va fi tradus în 2009 la Editura Europa din Budapesta, dar și la Random House Mondadori din Barcelona. Traducerea în franceză a romanului *Drumul egal al fiecărei zile* (1975), realizată de Marily Le Nir, a fost predată și este în lucru la prestigioasa editură franceză Gallimard. Coordonatorul lunii: George Onofrei.

» **IULIE: Regizorul RADU AFRIM.** Afrim e creatorul eroilor moi, copiilor din plastilină și bătrânilor ghiduși care se joacă de-a răzna într-o lume hipersensibilizată. Afrim simte tare toată nebulia poveștilor noastre din realitatea imediată. Coordonatorul lunii: Mihaela Michailov.

Nu e un artist `ng`ndurat. Dimpotrivă, e foarte jucăuș

Andi Vasluianu

Despre Radu Muntean nu pot vorbi decât de bine. Ce s'au spus de r'au despre el? Nu am ce. Prima oară c'nd l-am cunoscut – asta s-a n'nt mplat la castingul pentru *Furia* –, i-am remarcat n' primul r'nd umorul. Avea umor [i avea o siguranță] cu care eu nu eram obi[nuit [i pe care eu nu le aveam. Adică aveam umor, dar pe atunci n-aveam siguranță]. -mi aduc aminte c' am f'cut atunci mai multe duble. La insistența lui. [i de vreo [apte ori am tot reluat [i nu n'neleagam de ce, dar eu de fapt evoluam de la probă la probă]. Pe urm' mi-am dat seama c' avusesse foarte multă r'bdare cu mine.

-n sf'r[it vedeam pe cineva care spune: „A, nu-mi place aici”. [i-mi vorbea normal, m' lua pe limba mea. La Radu e mereu vorba de normalitate. El e tot timpul lejer, relaxat. Nu intelectualizează nimic [i e atent la acea energie care iese din textul pe care-l spun actorii [i din mizanscenă]. Mi se pare foarte greu s' fii lejer [i relaxat [i s' nu-ți tremure inima c', vai, eu ce fac, m'ine iese produsul [i trebuie s' fie foarte puternic.

Ne-am mprietenit lucr'nd la *Furia*. Filmam noaptea [i pe urm', n' loc s' ne ducem la casele noastre s' ne culcăm, st'eam cu el [i cu Drago [i Bucur p'n] pe la 10-11 dimineața la discuții sau la c'te o bere. Nu ne venea s' ne desp'rjim. Era o senzație de bine n'tre noi, era

o apropiere. Era primul lungmetraj [i al lui, [i al meu. M' simt foarte legat de Radu. Datorit' lui am debutat n' lungmetraj. Munca la al doilea film, *Hrta va fi albastru*, a fost o bucurie.

Radu tot timpul lucrează la nuanșele pe care, pentru c' [i scrie scenariile, le

simte foarte bine. El zice c' n-ar putea fi actor pentru c' n-ar putea sta n' fața camerei [i n-ar putea face același lucru de mai multe ori, dar eu cred c' are un instinct excepțional. Actorii reușesc mereu cu regizorii care s'nt buni actori.

E unul dintre cei mai direcți oameni pe care i-am cunoscut n' meseria asta [i acest lucru e foarte greu de îngurgitat de mulți din breaslă]. Dacă are ceva s'și spună, [i spune pe [leau, chiar dacă e usturător. Asta e o mare calitate. Sem'năm foarte mult – s'ntem cam r'vi de gură. Are simplitatea omului de p'm'nt [deși e zodie de aer; e n'scut n' iunie], nu e un artist `ng`ndurat, nu e sumbru, nu-l apucă depresia. Dimpotrivă, e foarte jucăuș, are partea asta de artist, a omului care se distrează. El nu se ia tot timpul n' serios, [i vsta cred c' e atul lui. [i e autoironic, dar e foarte serios, r'v' s' fie genul muncitor ca B'nel Nicolij, care alergă tot timpul. E, mai degrabă, Cristi Chivu.

Eu s'nt unul dintre prietenii lui [i nu pot s' zic ceva de r'au despre el, dar mi-ar plăcea s' se joace [i mai mult, poate cum f'cea la *Furia*. Acea libertate a jocului parc' a pierdut-o un pic.

Cred n patru regizori români [i Radu Muntean e unul dintre ei

Dragoș Bucur

Pe Radu l-am cunoscut acum opt ani la un casting pentru filmul *Joint* (așa se numea *Furia* inițial), la Buftea. Nici nu mi trecea prin cap la vremea aceea c't de str'ns legat' de cariera lui va evolua cariera mea. De atunci am colaborat la trei filme, patru reclame, vreo cinci petreceri, o nuntă [i un botez!

Am fost n'trebat de cur'nd c' s'nt actorul-feti[al lui Muntean... E, evident, o n'trebare pus' de o persoană care nu l' cunoaște! Radu e un om care pare a nu avea nici un fel de feti[, cel puțin pe plan artistic. E prea deschis la minte pentru a se n'gr'vdi n vreun fel.

Ce s'au spus despre el? E bun la ping-pong, dar nu at't de bun pe c't se crede, la fotbal nu a mai venit de

mult, se d' foarte bine cu placa [i primul meu snowboard a fost un cadou de la el (m-a [i convins s' trec de la schi la placă), [i, n plus, a fost pe p'rtie n'ng' mine de fiecare dată c'nd mi-am rupt piciorul. Las impresia unui familist convins, lucru destul de rar n' branșa asta, [i are o cas' foarte frumoasă.

Este un profesionist n' adev'ratul sens al cuv'ntului [i face n' a[a fel n'c't se n'conjoar' pe platou de oameni la fel de dedicați [i de profesioniști. Este orgolios [i integru.

S'nt bucuros [i m' consider norocos c' am f'cut parte din echipa lui *Boogie* [i i doresc lui Radu s' regizeze [i n' continuare doar filme n' care crede! La mulți ani!

P.S.: Cred n patru regizori români și Radu Muntean e unul dintre ei.

E unul dintre pușinii oameni cu care am mai mult de 100 de beri băute împreună

Alexandru Baciu

Tocmai am n'chis telefonul cu Tudor Lucaclu, care mi-a confirmat două lucruri. Primul, c' e foarte greu s' scrii despre oameni foarte apropiați, [i al doilea, c' nimeni nu te crede c'nd afirmi asta dacă ești scenarist.

Am fost tentat fie s' povestesc o n'tmplare amuzantă cu Radu, fie s' scriu despre cum ne-am cunoscut. Din p'cate, cred c' ambele variante ar fi dat un text lipsit de relevanță. A[a c' am decis c' e mai onest s' scriu ce lucruri mi trec prin minte c'nd m' g'ndesc la Radu.

S'nt total de acord cu ce a scris el n' articol. Lui [i lui R'zvan R'dulescu le datorez faptul c' s'nt ast'zi scenarist. E unul dintre pușinii oameni cu care am mai mult de 100 de beri b'ute împreună. Toți prietenii mei au devenit n' timp [i prietenii lui [i invers). Are tricouri mi[to. Mi-a confirmat talentul de buc'tar c'nd l-am f'cut s' m'n nce, pentru prima dată cu pl'cere, dovlecei. Prin natura lucrului la scenarii am ajuns s' [tim, unul despre cel'alt, lucruri pe care de obicei oamenii le spun la spovedanie. Are cel mai frumos Pit Bull pe care l-am v'zut vreodată. Ne plac [i ne displac aceleași filme. Ne plac [i ne displac aceiași oameni (n' general, din aceleași motive). E pe cale s' m' conving' s' m' apuc de snowboard. Nu ratați petrecerile la care pune el muzic! A [inut cur' de s'lbire. E sufletist. E singurul om pentru care a[fi scris, de [i s'nt n' vacanță la mare.

A, are [i un mare defect: e dinamivist!

rfi
romania

București 93.5fm

Iași 97.9fm

Craiova 94fm

Cluj 91.7fm

radiofranceinternationale

Cultura își face loc în peisajul vorbelor despre vorbe.

În fiecare vineri, de la 17.10, **Art Cultura:**

o dezbatere pe teme culturale moderată de Dan Păruu.

Toată diversitatea lumii! www.rfi.ro

ZERUYA SHALEV – SCRITOAREA ISRAELIANĂ A MOMENTULUI:

„Faptul că sînt femeie nu a reprezentat o problemă. M-am născut la momentul potrivit”

Scriitoarea israeliană Zeruya Shalev s-a aflat la București pentru câteva zile, în luna iunie, la invitația Editurii Polirom. A acordat interviuri, a vizitat Bucureștiul și a participat la Târgul de Carte „Bookfest”, cu prilejul lansării primului său volum tradus în limba română: *Soș și soție*, apărut în colecția „Biblioteca Polirom”. Paginile următoare nu reprezintă transcrierea unui interviu, ci a unei discuții libere despre literatură, familie, despre ce înseamnă a fi scriitor în general, dincolo de etichete (evreu, femeie etc.), la care au participat Riri Sylvia Manor, Anca Băicoianu, Bogdan-Alexandru Stănescu și George Onofrei.

Una dintre cele mai noi apariții în colecția „Biblioteca Polirom” o reprezintă romanul *Soș și soție* (traducere din limba ebraică de Ioana Petridean) – bestseller internațional, aflat în curs de ecranizare – al Zeruyei Shalev, cea mai importantă scriitoare israeliană a momentului. Tradus în peste 25 de limbi, la edituri dintre cele mai prestigioase (Gallimard, Canongate sau Grove Atlantic), *Soș și soție* a fost nominalizat în 2002 la Premiul Femina.

Romanul, excelent primit de către critici („nici un alt roman contemporan nu se ridică la înălțimea capodoperei Zeruyei Shalev” – „Die Zeit”; „o meditație de o remarcabilă forță poetică despre gelozie, durere și renunțare” – „Library Journal”), aduce în prim-plan problemele unui cuplu format încă din perioada adolescenței. Protagonistii, Udi și Naama, sînt doi oameni care au crescut unul lângă celălalt, însă pe parcursul acestui drum comunicarea dintre ei a fost întreruptă, iar viața împreună, alături de fiica lor, Noga, este pusă în mișcare doar de sentimente precum gelozia, furia, vina, paranoia. Se dovedește că celălalt nu este decât întreaga fundație pe care fusese construită această casnicie era una firavă, imaginea iubirii idilice trăite în adolescență nefiind decât un nivel de searbătare al unei vieți de familie distruse.

„ROMÂNIA A FOST O EXPERIENȚĂ EXTREM DE PUTERNICĂ PENTRU MINE”

„Trebuie să recunosc, sînt mai degrabă impresionată de oameni decât de arhitectură sau de priveliști... Așadar, prima impresie a fost una «umană», formată de toți cei pe care i-am cunoscut până acum... Iar oamenii, cei puțin pe care i-am întâlnit, au o viziune foarte profundă asupra culturii. Am fost foarte fericită să-i cunosc și, de asemenea, am fost foarte impresionată să observ modul în care tinerii își tratează trecutul. Ne lipsește această atitudine în Israel. Voi povesti și povestirile unui anumit dialog cu perioada comunistă, cu trecutul vostru, cu copilăria, cu viața părinților voștri.

Nu pot să nu compar ceea ce observ în România cu situația din Israel. Deși avem și noi traumele noastre, tinerii din societatea israeliană își tratează trecutul într-un mod mai puțin serios. Asta este impresia mea...

Desigur, privind Bucureștiul, privind această paradoxală clădire numită Casa Poporului, un simbol al tragediei provocate de crudul regim comunist, mi dau seama că vizita în România reprezintă o experiență extrem de puternică pentru mine. Așadar, mă bucur că am venit. E un sentiment minunat acela că fac parte din «familia Polirom».”

Continuare în pagina 8-9

» Zeruya Shalev s-a născut în Kinneret, Israel. A absolvit un masterat în studii biblice și lucrează ca redactor la Editura Keter. Până în prezent i s-au publicat patru romane, un volum de poezii și o carte pentru copii. Romanele sale sînt foarte apreciate de critica literară și traduse în toată Europa.

FOTO: Anca Băicoianu

SCRIITOAREA ISRAELIANĂ ZERUYA SHALEV:

„Fiica mea nu-mi citește cărțile cunoaște a căm cum sînt în viață”

Continuare din pagina 7

George Onofre: *Femeile [i-au c]tigat locul lor într-o literatură, cea israeliană, m care p n nu demult dominau b r-bajii. Cum a fost parcursul dumneavoastră, p n s devenit un autor de succes? Dificil? Firesc?*

Zeruya Shalev: Pentru mine, nu a fost foarte greu. În primul rînd, pentru c scriisul a venit profesia mea, cariera mea. Simteam c trebuie s scriu despre viața mea, dar mi nchipuiam c voi face [i alte lucruri, cum ar fi s devin psihoterapeut... sau cine [tie ce mai visam eu pe atunci.

G.O.: *Deci nu v-aj g ndit s v apucaj de literatură c nd eraj n armat (n Israel, femeile ndeplinesc obligatoriu un stagiu militar de doi ani – n.r.)?*

Z.S.: Scriam, dar nu-mi plnuiam viața în funcție de asta. Oricum, cred c scriisul se afl n genele mele, fiindc provin dintr-o

familie de scriitori. De aceea, a devenit o parte a identității mele nc dinainte de a avea amintiri despre acest lucru. La nceput am scris poezie, apoi am trecut la proză... Drumul meu spre succes – sau, în fine, spre a deveni o scriitoare falmoasă – a durat ceva timp. Am lucrat ca editor mulți ani, apoi prima mea carte nu s-a bucurat de prea mult succes, a nct a trebuit s trec peste acest dezamgire. Abia mai trziu am publicat un volum care a devenit un succes internațional – [i, de aici, drumul a fost mult mai ușor.

Pentru mine, faptul c snt femeie nu a reprezentat o problemă. Cred c m-am nscut la momentul potrivit (r de). Cu douăzeci de ani mai devreme, probabil, societatea israeliană nu ar fi manifestat aceeași nlegerere fa de problemele despre care scriu eu, dar momentul n care mi-am publicat cărțile a fost cum nu se poate mai nimerit. Desigur, n-am [tiut asta dinainte, nu mi-am fcut nici un fel de calcule, am fost doar foarte sinceră cu mine n s m [i foarte personală. Dar, da, momentul a fost cel potrivit, fiindc oamenii din Israel erau pregătiti s discute despre lucruri intime, ba chiar le preferau problemelor naționale.

Cărțile mele snt ns cumva provocatoare, a nct cititorilor obișnuiți nu le-a fost prea ușor. nc mai primesc critici referitoare la stilul meu, prea explicit sexual, la abundența de scene erotice, la faptul c personajele snt oameni obișnuiți, care au s biciuni, [i la faptul c discut situații problematice. N-am ncerat niciodat s nfrumusez nimic, dimpotriv, uneori exagerez poate latura ntunecat a lucrurilor.

Din punctul meu de vedere, acestă proză extrem de provocatoare, care este, deopotrivă, [i foarte poetică, reprezint o nouatate pentru cititorii din Israel. Dar am fost acceptat – [i asta într-un mod care m-a impresionat foarte mult. Reacțiile au fost extrem de puternice, unele negative, desigur, dar cele mai multe pozitive.

G.O.: *C t de mare este diferența între modul n care aji fost nleas n Israel [i percepția pe care o au cei din alte rri asupra literaturii dumneavoastră? ntreb asta ntruc t aji spus c scrie]i despre lucruri provocatoare, dar n Europa Occidentală acestea nu reprezint subiecte tabu.*

Z.S.: Cred c percepția este aproape identic. Poate c pentru Occident subiectele nu par la fel de ndrăznele, dar cred c nici europenii nu au aceeași franchețe care i caracterizează pe israelieni. De obicei, cnd mi promovez cărțile n Europa [i stau de vorb cu cititorii, reacțiile snt mai puțin vehemente. n Israel, oamenii m opresc pe strad [i ncep s jipe la mine. De pild, cnd *Soj [i sojje* a apărut n Israel, eram ntreat: „De ce nu l-a p r-sit? Trebuie s l p r-seasc mai demult!

ncercă prea mult s-i fac pe plac”. Oamenii iau totul foarte n serios n Israel, snt extrem de sinceri [i nu stau prea mult s se gndeasc nainte de a vorbi. Dar cele mai multe reacții snt pozitive [i, pentru mine, e un dar nemaipomenit s-i aud pe cititorii mrturisindu-mi c s-au identificat profund cu personajele, cu povestea. Iar acest lucru se nt m pl deopotrivă n Israel, n Europa – ba chiar [i n India sau Turcia. Este extraordinar! At t de mulți oameni mi spun c am scris despre ei, despre problemele c snicie... E un sentiment minunat, la care nu m așteptam. Adevrul este c nu mi-am pus mari speranțe n roman – [i poate c aceasta este rejeta fericii, s te aștep] la ce e mai ru [i apoi s fii surprins de c t de bine ies lucrurile.

Bogdan-Alexandru Stnescu: *Aji amintit faptul c proveni]i dintr-o familie de scriitori. Pute]i s ne povestii mai multe?*

Z.S.: Totul a nceput cu unchiul meu, Yitzhak Shalev, fratele tatei, care a fost un poet foarte cunoscut n Israel. Tata, Mordehai Shalev, este critic literar, vrul meu, Meir Shalev, un scriitor celebru, iar fratele meu, Aner Shalev, de asemenea scriitor. Din nefericire (sau, poate, din fericire), m-am c s lort tot cu un scriitor, Ayal Megged, care provine, la rîndul lui, dintr-o familie de literari. Tatăl lui, Aharon Megged, este unul dintre cei mai cunoscuți autori israelieni, care a c [tigat Premiul Israel pentru Literatură, iar soacra mea, Ida Tsurit, este [i ea scriitoare. Deci literatura este peste tot n familia noastră... C nd am nceput s scriu, n copilrie, era mai simplu, dar cu timpul ne-am aglomerat din ce n ce mai mult. A, iar mama mea nu este scriitoare, ci pictori], adic tot artist (r de).

B.A.S.: *Deci n-ave]i nici un inginer n familie...*

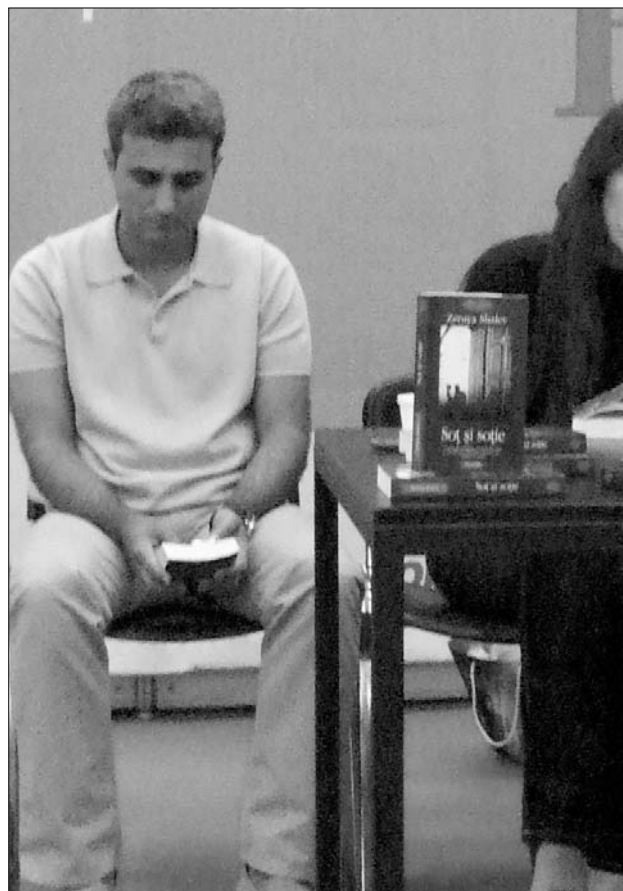
Z.S.: Nu, nu...

Anca Bicolanu: *Copiii dumneavoastră se vor ndrepta tot spre literatură?*

Z.S.: Cred c e prea devreme pentru pronosticuri, dar fiica mea ar putea deveni scriitoare...

A.B.: *A scris ceva p n acum?*

Z.S.: Da, scrie povestiri [i poezie, dar e [i muzician, a nct nu pot [ti cu certitudine ce va face n viitor. Oricum, ca multe alte lucruri n via], faptul c provin dintr-o familie de scriitori a avut avantaje [i dezavantajele lui. Pe de o parte, am avut ntotdeauna cui s ar t ceea ce scriam, a avut cine s m s ltuasc [i nu m-am sim]it nici o clip singur. Pe de alt parte, a fost puțin aglomerat, cum spuneam, iar uneori mi-a] dori s am al turi pe

Robert Turcescu, Zeruya Shalev, Riri Sylvia Manor și Bogdan-Alexandru Stnescu în timpul lansării

cineva puțin mai practic, mai cu picioarele pe p m nt.

Riri Sylvia Manor: *S nleagem c principalul subiect de discuție n familie este literatura?*

Z.S.: Nu, vorbim mult despre literatură, dar [i despre fotbal, de exemplu. Dar mereu este cineva care a mai scos o carte...

A.B.: *Aji avut vreodat sentimentul c ceilal]i v fac concuren]?*

Z.S.: Nu, slav Domnului, nu ne-am certat de la nici un premiu. De] este, ntr-adevr, un mediu cumva competitiv. Mi se pare amuzant... De pild, mereu trebuie s citesc ceva ce a scris cineva din familie – bine, mie mi plac to], mi se par extrem de talenta]i – [i m ncerăc deseori un

sentiment de vin la g ndul c ne vom nt]ni vineri seara la cin [i nc n-am apucat s termin manuscrisul...

B.A.S.: *Din c te mi dau seama, n viața privată s nte]i, de fapt, un editor.*

Z.S.: Da, e adevrat.

B.A.S.: *n acest context, trebuie s v vin foarte greu s v exprima]i criticile...*

Z.S.: O, e [i mai greu dac ne g ndim c mul]i dintre prietenii mei snt la rîndul lor scriitori! Pentru c am lucrat mult vreme ca editor, mi-am fcut prieteni printre autori, iar ei mi dau [i acum manuscrisele spre lectur. A]a nct am sentimentul c povestea nu se va sf r]i niciodat... C t despre critici, strategia

r]ile. Trebuie s\ m\ ia]a real\, nu `n literatur\”

ul lansării de la Bookfest a volumului *Sot și soție*

mea este s\ spun `ntotdeauna adev\rul, c\ t\ timp se mai pot face modific\ri. Dup\ aceea, nu mai fac dec\ t\ complimente, pentru c\ este prea t\ rziiu [i nu are sens s\ r\nesc pe nimeni. `ntotdeauna exist\ un lucru pozitiv de spus despre aproape orice carte.

AB.: *V-a m\rturisit vreedat\ cineva din familie c\ nu-i place o carte pe care a]i scris-o?*

Z.S.: Nu, nu direct. Dar [tiu c\ fiecare are preferata lui... Fiica mea, de exemplu, nu-mi cite[te c\]r]ile. Este foarte cult\, extrem de inteligent\, cite[te foarte mult, dar nu [i c\]r]ite mele. S-a uitat pe un singur capitol din ultimul meu roman [i l-a dat deoparte, spun\ndu-mi c\ e prea trist pentru ea. Iar eu s\nt mul\umit\ de a-

ceast\ alegere. Trebuie s\ m\ cunoasc\ a]a cum s\nt `n via]a real\, nu `n literatur\.

B.-AS.: *Da, probabil c\ pentru familia dumneavoastr\ nu ve]i fi niciodat\ scriitoarea Zeruya Shalev, ci doar „Zeruya”...*

Z.S.: Apropos de reac]ia familiei mele, am s\ v\ povestesc o `nt\mplare amuzant\ legat\ de o alt\ carte scris\ de mine, *Hayei Ahavah (Via]a amoroas\)* – nu cred c\ a]i citit-o –, o poveste extrem de `ndr\zneat\, despre o t\ n\ r\ care se `ndr\goste[te de un b\rbat mai `n v\rst\, un prieten al tat\lui ei. `n fine, `n carte apar c\teva pasaje cu o puternic\ `nc\rc\tur\ erotic\... Mi amintesc c\ m\ `ntorream de la editur\ cu primele exemplare ie[ite de la tipar [i am trecut pe la p\rin]ii mei. Desigur,

erau foarte ferici]i, a]a `nc\ t\ a trebuit s\ le las volumul, apoi am plecat acas\.

Brusc, dup\ ce am ajuns, mi-am dat seama ce-am f\cut [i mi-a fost ru[ine la g\ndul c\ tat\l meu, un om extrem de puritan, va citi cartea `n cur\nd. Cred c\ aveam 36 de ani pe atunci, dar am sim]it un soi de ner\bdare copil\reasc\ de a afla ce p\vrere [i-a f\cut. Partea amuzant\ a fost c\ mama, care [tia de la mine c\ romanul va fi destul de controversat, l-a citit prima [i i-a spus tatei peste ce fragmente s\ sar\.

Acum, nu [tiu, poate a citit tocmai acele pasaje... (*r\de*) Oricum, m-a sunat a doua zi [i mi-a zis c\ este convins c\ va fi un succes interna]ional.

Important, cred eu, este faptul c\ am aflat `ntotdeauna impresiile celorlal]i dup\ ce am publicat un roman, [i nu `nainte. C\nd scriu, trebuie s\ m\ simt

» „Impresia mea este c\ literatura israelian\, prin ultimele ei genera]ii, `ncearc\ s\ se elibereze pe ea `ns\și de tot felul de obliga]ii și de sfori ale genera]iilor precedente. La inceputul drumului, literatura israelian\ era aplicat\ pe subiecte na]ionale, legate de Palestina, de crearea statului, de supravie]uirea lui, de infiin]area unei societ\]i noi. `n genera]ia mea, direc]ia este mult mai individual\.

Exist\ o oboseal\ vizavi de subiectele na]ionaliste și o preocupare constant\ vizavi de subiectele universale, iar realitatea israelian\ este mai curind fundalul in care se petrec lucrurile.” – Zeruya Shalev

liber\, nu m\ g\ndesc niciodat\ ce vor crede cititorii, nu `mi fac planuri, `mi ascult doar vocea interioar\.

Nu-mi pas\ de reac]ii. Nu cred c\ *Hayei Ahavah (Via]a amoroas\)* este o carte „curajoas\”, a]a cum mi-au spus mul]i. Scenele erotice s\nt la fel de importante `n structura romanului ca oricare altele, a]a `nc\ t\ le iau `n serios [i `ncerc s\ le descriu c\ t\ mai am\un\]it, la fel cum descriu ceea ce v\d sau simt personajele mele, fiindc\ reprezint\ o reflexie a sufletului.

AB.: *Probabil c\ [i p\rin]ii dumneavoastr\ [i-au dat seama c\ t\ de importante s\nt aceste scene `n structura narativ\.* Este o carte foarte bine scris\ [i foarte sincer\, iar ei au `n]eles c\ nu pot confunda ceea ce s\ntel]i cu ceea ce scriel]i.

Z.S.: Da, cred c\ trebuie s\ fii sincer c\nd scrii. Pentru mine, literatura este spa]iul sincerit\]ii absolute.

B.-AS.: *Philip Roth [i Saul Bellow s\nt am\ndoi ni]te scriitori extraordinari, iar originea lor [i problema evreiasc\ transpare lesne din text. Atunci c\nd am citit So] [i so]]te am avut un sentiment straniu. Zeruya Shalev nu este evreic\, este doar ea `ns\]i. Cred c\ a]i fi putut fi [i irlandez\, [i tot a]a a]i fi scris.*

Z.S.: Este adev\rat. S-ar putea s\ v\ par\ paradoxal, dar faptul de a locui `n Israel te deta[eaz\ cumva de identitatea evreiasc\.

C\nd tr\ie[ti `n diaspora, e[ti for]at s\ te confrun]i cu aceste probleme, s\ te `ntrebi ce `nseamn\ s\ fii evreu `n ziua de azi sau cum va ar\ta viitorul – or, noi, cei din genera]ia mea, ne-am eliberat deja de acest\ povar\.

O putem ignora. Tr\im printre evrei, deci nu ne este at\ t\ de greu. Pentru mine, a fi scriitor evreu `nseamn\, `nc\, foarte mult. Sursele iudaice precum Biblia sau Talmudul s\nt foarte importante `n c\]r]ile pe care le scriu. De aceea, cultura [i tradi]ia iudaice mi se par mai importante dec\ t\ identitatea evreiasc\, pe care nu simt nevoia s\ o pun `n discu]ie.

B.-AS.: *~n ultimii 20-30 de ani, literatura s-a re`ntors la poveste. Stil simplu, curat: dialoguri [i ac]iune. E greu s\ scrii o carte `n acest fel, dar dumneavoastr\ v-a]i `ntors [i mai mult `n timp, ceea ce face misiunea mult mai dificil\.* Apar]ine]i nu postmodernismului, ci modernismului de la `nceputul secolului trecut. Nu v-a fost team\ s\ `ncerca]i s\ scriel]i a]a?

Z.S.: Nu, pentru c\ a]a cum nu mi-am ales scrisul drept carier\, nici nu m-am g\ndit cum s\ scriu. Aceasta e vocea mea. N-o pot schimba. Nu pot scrie altfel. C\nd scriu, intru `ntr-o stare asem\ntoare transei, un lucru extrem de misterios pentru mine. Aceasta e vocea care vine din cel mai ascuns ungher al sufletului meu. N-o pot `nlocui. Fire[te c\ modific textul, lucrez pe el, este [i o munc\ ra]ional\ p\ n\ la urm\, dar prima formul\ este `ntotdeauna extrem de fireasc\ [i de sincer\.

Nici m\car nu m-am g\ndit p\ n\ acum dac\ apar]in sau nu acestor vremuri. Pentru mine, stilul este, oricum, mai important dec\ t\ povestea.

B.-AS.: *Ceea ce e ciudat, p\ n\ la urm\... Simt o und\ de Mrs. Dalloway `n cartea dumneavoastr\...*

Z.S.: Da, Virginia Woolf este idolul meu... C\nd scriu, `ncerc s\ m\ g\ndesc la poveste [i s\ `mi construiesc personajele, dar, poate [i fiindc\ am fost poet\, s\nt atent\ la fiecare cuv\nt [i rescriu uneori o propozi]ie de o sut\ de ori. Fiecare paragraf este ca un poem `n sine. Poate de asta dureaz\ at\ t\ de mult s\ termin o carte (*r\de*). Dar c\nd scriu – [i chiar [i atunci c\nd cite[tesc – `ncerc s\ aleg cuv\ntul potrivit [i s\ `l a]ez `n propozi]ia potrivit\.

Uneori m\ simt prost, pentru c\ cite[tesc o carte bun\ [i observ c\ autorul nu a acordat la fel de mult\ aten]ie acestui lucru. Fire[te, propozi]ia curge, el se face `n]eles, dar pentru mine nu e suficient. Simt lipsa modului delicat de a ptrivi cuvintele, iar acest lucru se `nt\mpla `n multe c\]r]i pe care le cite[tesc. Uneori `mi dau seama c\ s\nt, poate, prea obsedat\, c\ pierd probabil din relevan]a preocup\ndu-m\ at\ t\ de mult de stil...

Traducere de Diana Soare

DIABLOGURI

Veronica D. Niculescu & Emil BRUMARU

Fragment circular

Veronica D. Niculescu: Cu opt ani 'n urm', 'n prim\vara c'nd m' mutam la Sibiu, c'utam s' prind r'nd\c'ini merg'nd pe strad'. Cine a l'stat m'car o dat\ totu' 'n urm' [tie: chiar [i dac\ nu]i dai seama pe loc, chiar [i dac\ nu pleci de r'u, dez'r'd\cinarea e o traum'. Incon[tient, nemai'f'nd 'nconjurat de locuri, chipuri [i obiecte familiare, pe teritoriul complet str'in cau]i s' te legi de orice lucruri m'ruute, pe care s' le recuno[ti [i-n care s' reg'se[ti m'ine emo]ia de azi. Straniu e 'ns\ c', astfel, cu un nou punct de origine pe ax', timpul curge cumva diferit.

Pe atunci, 'n anul 2000, l-am cunoscut pe puil de cocker auriu care abia 'nv'ja s' umble 'n les'. C'inele de numai c'teva luni, cu breton rebel, ca ni[te frangiji de m'tase gre[it apretate zb'r'lindu-i-se 'n cre[tet, era plimbat zilnic pe bulevard de st'p nul lui, un b't'r n solid cu privire blaj'n, un fel de Eugen Ionescu (... pe care, din fericire, [tim din *Jurnalul 'n R'me* c' l'r'gea un basset de turul pantalonilor).

Azi i-am v'zut iar: un om b't'r n plimb\ acum un c'ine b't'r n. Omul pare neschimbat, c'inelui i-a albit botul, i-a 'nctet'nt pasul. M' uit la ei [i nu [tiu cine se uit\ la ei. Timpul meu a curs 'n paralel cu al omului, cu al c'inelui? Sau cu al vreunei alte fiin]e, pe care-s incapabil\ s' o v'd?

Emil Brumaru: C'ini, pisicile, asta [tiu sigur, 'mb't'r nesc mai repe-de ca oamenii, au via]a mai scur-t\... L'sasem, 'n 1975, c'nd am plecat definitiv din Dolhasca, o pisc'ro[cat\, Mu]easca, supravie]uitoarea lui Sc'mo[i]l... Avea blan\ flo-coas\, superb\... Nu mieuna, ci doar mima, deschidea botul catife-lat, 'ns\ sunetul nu-l scoate... Ridica 'n schimb, gra]ioas\, o l'bu] din fa]... Am auzit c' a murit de b't'r-ne]e... Dar aici ar fi de povestit, mai ales, despre locurile l'sate pentru

totdeauna... Dolhasca m' mai b'ntuie [i acum... Era, 'n fond, acolo, un paradis... dar [i un infern...

V.D.N.: E trist s' vezi animalele 'mb't'r nind. Pur [i simplu, le trece via]a pe l'ng\ tine. Dar [i senza]ia fals\ c' tu stai pe loc... C't de fals\ este am vedea dac\ am avea ele-fan]i 'n gr'din\, j'stoase, papagalii Ara... Unii oameni 'mb't'r nesc brusc atunci c'nd r'm'n singuri. Al]ii 'nti-neresc, 'n condi]ii speciale. Eu eram b't'r n\ c'nd nu m' iubea nimeni. Tata a 'mb't'r nit 'n noaptea c'nd a venit Salvarea. „Hai, tataie!”, i-au spus, [i l-au tr'ntit pe targa aia rece. Mama l-a v'zut tres'rind.

E.B.: Da, la broa[te] j'stoase m' g'ndeam [i eu... Am auzit de oameni care au albit brusc... 'ntr-o noapte... Iubirea nu numai c' 'ntine-re[te, dar te face cumva [i mai frumos, fa]a iradiaz\ o lumin' b'n-d\, 'n]eleg\toare, o lumin' ce m'ngie tot ce 'nt'ne[te... E benefic s' te afli 'n preajma oamenilor care iubesc, te molipse[ti, devii tu 'nsu]i bun [i iert\tor... V'd din c'nd 'n c'nd pe strad', nu prea des, femei care parc\ plutesc, gesturile le s'nt moi [i rotunjesc minuni numai de ele sim]ite... ncepi s' sur'zi, se decian[teaz\ 'n suflet o melodie veche, uitat\ o timp, revenind acum cu o [i mai mare prosep]ime...

V.D.N.: Sun\ minunat, dar s'nt sceptic\ 'n privin]a faptului c' te po]i molipsi de iubire pe strad'. [tiu c' sup'rarea ar fi molipsitoare. {ful url\ la angajat, acesta, la r'n-dul lui, merge acas\ [i [i ceart\ nevasta, nevast\ care [i bate copilul, copilul iese [i 'nt'r't\ c' inele, c' inele fuge 'n strad' [i, ce s' vezi: mu[c\ {ful care 'nt m'pl'tor trecea pe acolo! Cerc 'nchis. Era doar o caricatur'... Ar fi frumos s' ne imagin\m toate astea 'nlocuind furia cu iubirea. Dar e greu, poate chiar imposibil.

(Va urma)

O nou\ morfologie a criticii sociale. Im-plags

Un romancier trebuie s' lase deoparte grija pentru critici, pentru adoratorii de fraz\ frumoas\ [i comod\, pentru poezia sau proza lene[e. Trebuie s'\-[i exhibe credin]ele ideologice, s' ia partea unor personaje [i s' le execute pe altele f'r\ preget, s' lase s' i se vad\ antipatiile politice sau literare, s' se r'fuiasc\, s' nu o fac\ pe clovnul estetic pentru deplina mul]umire a min]ilor academice. Asta face Jonathan Coe 'n *Ce h'cuiat!*, roman tradus la noi de Sanda Aronescu.

C. Rogozanu

Deja m' repet jenant folosindu-m\ de un mare scriitor str'in pentru polemic\ cu mediul critic [i literar rom'nesc. Dar m' omor dup\ algoritmul 'sta ieftin de taxare a provincialismului. A[a c' suportaj]i do-u\ r'nduri. La noi, dorin]a de real, de „social”, de activism 'n literatur\ are dou\ posibile finalit\]: urletele unora care nu cred c' literatura ar trebui s', „se angajeze” 'n vreun fel (doar autorul concre-te se poate „angaja” oriunde [i este ier-tat; autorul abstract n-are voie 'ns\ dec't s' se devereze cu delicii calofiliice pe sine 'nsu]i) sau r'v'cirii agasante prin exotismul ultrarom'nesc condimentat cu ma-halele, sc'ri de bloc sau trecut ceau[ist (oricum, e un suflu nou [i \sta). Narcisismul esteti-zant vine din cul-tivarea

modului vechi [i pr'fuit 'n care se im-pun ierarhii. V'nz'rile de fic]iune rom'neasc\ s'nt oricum mici, a[a c' s' c'u-t'm m'car aprobarea bonom-estetic\ a dasc'lilor pr'fui]i din comitete [i comi-]ii literare...

Romanul 'ncepe cu un desen al arborelui genealogic

Jonathan Coe ur'te f'r\ echivoc tot ce a 'nsemnat guvernul Thatcher 'n Marea Britanie. {i inventeaz\ o familie imoral\ de la un cap la altul – mai to]i membrii acestui clan aristocratic au l'comia, cinis-mul scrise ad'nc 'n ADN. Iar Coe lucreaz\ la profunda lor depravare cu o 'n-c'ncenare [i excitare demne de Zola. Romanul 'ncepe, de altfel, cu un desen al arborelui genealogic, pentru o mai bu-n\ urm'r'ire a personajelor, multe [i pu-ternice, pe parcursul celor peste 600 de pagini. O vreme v\ ve]i opri din lectur\ [i ve]i c'uta 'n respectiva schem\ cine cu cine mai este rud\ 'ndep'rtat\ sau apropiat\.

Familia Winshaw are un p'cat fatal care i-a rupt pe vecie echilibrul, iar Coe [tie 'n fiecare moment c' nu trebuie s' evite confruntarea cu vreun cli]eu al literaturii realist-naturaliste. Da, familia are un p'cat pe care 'l j'ine ascuns [i care provoac\ 'n mod previzibil noi [i noi devia]ii 'nfor]toare. Lawrence [i omoar\ fratele, pe Godfrey – pil-otul unui avion de v'ntoare 'n timpul celui de-al doilea r'zboi mondial [i fiul cel mai iubit al familiei. Crima este executat\ 'ntr-o manier' stranie: Lawrence

le transmite nem]ilor coordonatele avio-nului pe care 'l pilota fratele s'u, iar a-cesta este ucis 'n aceea]i sear\.. Tabitha, sora lor, va 'ncerca s' le spun\ celoral]i c' a avut loc o crim'. Nimeni nu o ascult\ [i ajunge 'ntr-un sanatoriu din care va mai ie]i abia peste zeci de ani ca s' asiste la un act crud de justit]ie.

Deturnarea unor cli]ee literare c'tre scopuri mai pu]in „entertaining”

Ce h'cuiat!, ne explic\ Jonathan Coe 'n-tr-o not\ de la sf'r[itul romanului, este un film din anii '60, genul de thriller poli]ist care avea s' fac\ o lung\ carier\ la Hollywood. Aici intervin obsesiile per-sonajului narator, Owen, care este obsedat de o imagine a filmului pe care, c'nd va 'n copil'rie, nu apucase s' l vad\ p'-n\ la final. Frustrarea aceasta izbucne[te periodic 'n roman (Owen este 'ns'r'ci-nat [i p'vit de Tabitha s' cerceteze [i s' scrie istoria familiei infame, Winshaw) [i se manifest\ prin pasaje 'ntregi „pulp”. De altfel, finalul c'r]ii pare un colaj de c'r]i poli]iste celebre (apar trimiteri clare la Agatha Christie) [i scenarii holly-woodiene de m'a na doua. Un alt mem-bru al familiei ap'sat de vin\, Mortimer, [i h'cuiete fra]ii vinova]i, dup\ ce se d\ decedat [i 'rune[te pe to]i pentru citirea testamentului. Aici apare fenomenul „im-plags” pe care l-am plasat [i 'n titlu [i pe care Coe 'l aminte[te 'n partea de explica]ii [i mul]umiri. E o sintagm\ folosit\ prima oar\ de Alasdair Gray [i pe care Coe o explic\ 'ntr-] plagiat im-plementat”. Avem de-a face cu o detur-nare a unor cli]ee literare c'tre scopuri mai pu]in „entertaining” sau mai pu]in „utilitare”. A[a l-a] defini eu [i am ales dou\ exemple din bibliografia folosit\ de autor – Coe [i trece la sf'r[it sursele folosite pentru ob]inerea unor efecte li-terare. Unul ar fi Frank King, un autor englez de literatur\ „thriller”, pe care auto-rul 'l utilizeaz\ (Coe spune c' i-a luat [i un pasaj de descriere [i l-a reproduc' n-tocmai cu excep]ia unui singur cuv'nt modificat) pentru a „rezolva” un text venit din zona „nal't\ a literaturii – litera-tura popular\ 'ntr\ 'n galeria persoana-jelor de roman realist cu pre]en]ii [i provoac\ o h'cuiat\ aproape comic\ 'n care to]i „r'vii” s'nt anihila]i.

SEMNAL

Anchee Min, *mp'vr'teasa Orhidee*, traducere de Mihaela Negril\, colec]ia „Biblioteca Polirom”, Editura Polirom, 512 pagini, 39.50 lei

mp'vr'teasa Orhidee este povestea captivant\ a unei tinere fete manciuriene care, pentru a-[i salva familia din ghearele s'r'ciei [i pentru a evita c'lstoria cu v'rul ei retardat, partici-pa la selec]ia concubinelor imperiale, 'n num'r de trei mii. Odat\ aleas\ a dintre cele [apte so]ii ale 'mp'ratului Hsien Feng, Orhideea trebuie s' 'nfrunte misterele, intrigile, r'itualurile [i super]i]iile Ora]ului Interzis, 'n care va r'm'ne timp de 46 de ani, p'n\ la sf'r[itul vie]ii ei. Datorit\ frumuse]ii, iste]imii [i sim]ului s'u politic, Orhideea va urca una dup\ alta treptele ierarhiei imperiale, cucerind tronul [i devenind ultima 'mp'vr'teas\ a Chinei. Romanul acesta, ca [i *Becoming Madame Mao*, este de fapt o rescriere fic]ionalizat\ a istoriei. Anchee Min redefine[te figura 'mp'vr'tesei ce a intrat 'n istoria Chinei drept „maestr\ a r'ului pur [i a intrigii”, 'nf]i] ndu-ne o femeie puternic\, fermec\toare [i in-teligen\, capabil\ s' guverneze o lar\ 'n plin\ criz\, ruinat\ de r'zboaiele optului, jefuit\ de str'vini [i aflat\ 'n pragul unor schimb'ri politice cu ecouri pe plan mondial.

Jean-Francois Soutet, *Istoria Europei de Est de la al doilea r'zboi mondial p'n' n prezent*, traducere de Marius Roman, colec]ia „Historia”, Editura Polirom, 240 de pagini, 26.95 lei

O necesar\ privire de ansamblu asupra istoriei postbelice a statelor din estul Euro-piei, des\urat\ sub semnul geopoliticii sovietice. Abordarea comparativ\ permite identificarea at'ta particularit\]ilor ce au caracterizat fiecare lar\ 'n parte, c't [i a lini-ilor directoare ale istoriei contemporane est-europene. Ie]irea „democra]iilor popu-lare”, 'n 1989, din sfera de influen]a a Uniunii Sovietice [i implozia acesteia 'n 1991 au revolu]ionat leg'turile dintre cele dou\ p'r]i ale Europei. Aflate 'n postura de teri-torii de frontier\ 'ntre Est [i Vest, aceste state au cunoscut un parcurs excep]ional, care le-a condus 'n cele din urm\ de la totalitarism la democra]ie [i de la blocul so-vietic la Uniunea European\.

Din cuprins: Recuperarea de c'tre Stalin a teritoriilor vestice ale Imperiului Jarist (1939-1940) • Preluarea puterii de c'tre comuni]ti 'n Albania [i Iugoslavia (1941-1945) • Marea cucerire (1944-1948) • Sovietizarea stalinist\

Un alt exemplu de im-plag ar fi de-tur-narea unui text despre modul în care s'nt (sau erau, în Anglia anilor '80) cres-cute vitele ori p's'v'ile din industria c'r-nii. Descrierea rece a camerelor de ndo-pare, a canibalismului, a s'lb'ticirii este, de fapt, o fotografie a relației de cu-plu dintre George (fi Dorothy, demn membr\ a familiei blestemat. George este b'rbatul complet resemnat [i pasiv care asist\ la puseul de l'comie [i cruzi-me al soției sale. Este victima unei c's\to-rii din interes [i singura metod\ de su-pravie]uire pe care o g'se]te e s\ ia "n' grijire o ciudat\ ferm\ (un soi de Arc\ a lui Noe din epoca industrial\) care s\ ad\postea\ animale mutilate sau mu-tante sc\pate din ma[in]vriile de ucis puse la cale de Dorothy. Aceasta din urm\ se implic\ at t de mult, nc't la un moment dat face propuneri de rezolvare a unor dileme ap'vute n procesul de cre]tere a animalelor. Citez un pasaj nfor\tor [i co-mic, n acela]i timp, un cocktail negru pe care l veji putea servi, de altfel, la fiecare 20 de pagini n acest roman: „Do-rothy ncerca s\ patenteze o form\ de camer\ de gazare mic\, prin care g\vinle s\ treac\ nainte de a fi mpinse pe ban-da rulant\. S-a descoperit ns\ c\ b\l\ile frenetice de aripi din camera de gazare produceau o pierdere de 250 g de gaz pe cap de pas're [i, prin urmare, proce-dura a fost respins\ din motive econo-mice“. Descrierile am\nun]ite, „tehnice“, despre omor rea vacilor sau nmul]irea porcilor contribuie de fapt la conturarea r\zboiului dintre cei doi so]i. Conflictul se termin\ sumbru: Dorothy i taie vije-lul preferat al lui George, iar acesta se si-nucid. Im-plagul a nsemnat n acest caz prelunarea unor realit\]i dure la care nu e ngndim niciodat\ (cum ajunge carnea de vije] n galantar, de exemplu) pentru a face o critic\ social\ extrem de dur\ la adresa rapacit\]ii din industrie. O realita-te tehnic\ este ntoars\ mpotriva ei n-se]i prin simplul fapt c\ este smuls\ din laten\] [i aruncat\ sub ochii no]tri.

Catharsisul pe care l provoac\ Jonathan Coe este unul vechi de c\nd lumea [i de o nouate sf]ietoare. El ofer\ ce nu vom putea citi vreodat\ n ziar sau vedea la televizor: culisele pute-rii pe care orice consumator inteligent de media le intule]te, dar care nu vor pu-tea fi vreodat\ demonstrate sau publi-cate. Ofer\ explicajii paranoide [i succu-lente pentru istorii ale tehnicii recente, ale industriilor recente, ale abuzurilor recente, explicajii izvor'te din frici con-temperane profunde [i inteligente de-cod\ri ale media.

Coe pune n limbaj romanesc (cu di-verse trad]ii, naturalism, introspec]ie sau intrig\ poli]ist\) elemente grele precum macro-politica, macro-economia. La el, mon]trii poart\ vini politice [i sociale, pe l'ng\ cele genealogice.

De aceea acest text mi-a amintit at t de tare de Zola, cel din *Banii* mai ales,

ameste\ din plin cu prea-omenescul. Thomas Winshow este unul dintre investi-torii n pia]a aparaturii de copiat [i de redat nregist'rile – un prilej extraordi-nar pentru autor de a aminti tot impactul produs de aparatul video. Thomas are o pasiune teribil\ – co-lec]ioneaz\ fragmen-te c\zute la montaj din filme, exact acele imagini cu actri]e ce-lebre nude sau semi-nude care trag „du-ble“ pentru a ajunge la performan]a impu-s\ de regizor. Obses-ia pentru „stop ca-dru“ avea s\ l falimen-teze una dintre com-panii, tocmai pentru c\ tehnologia a trecut pe l'ng\ el, n timp ce el se nchidea n birou cu prohabul deschis [i cu nregi-str\ri]le pre]oase ru-l nd pe ecran. S-a re-dresat repede fur nd un fond de pensii.

Catharsisul pe care l provoac\ Jonathan Coe este unul vechi de c\nd lumea [i de o nouate sf]ietoare. El ofer\ ce nu vom putea citi vreodat\ n ziar sau vedea la televizor: culisele pute-rii pe care orice consumator inteligent de media le intule]te, dar care nu vor pu-tea fi vreodat\ demonstrate sau publi-cate. Ofer\ explicajii paranoide [i succu-lente pentru istorii ale tehnicii recente, ale industriilor recente, ale abuzurilor recente, explicajii izvor'te din frici con-temperane profunde [i inteligente de-cod\ri ale media.

Coe pune n limbaj romanesc (cu di-verse trad]ii, naturalism, introspec]ie sau intrig\ poli]ist\) elemente grele precum macro-politica, macro-economia. La el, mon]trii poart\ vini politice [i sociale, pe l'ng\ cele genealogice.

De aceea acest text mi-a amintit at t de tare de Zola, cel din *Banii* mai ales,

pentru c\ e prea puternic\ leg\tura din-tre nebulosul secret de familie (cu even-tuale mo[teniri genetice teribile) [i do-rin]a de putere.

Am povestit despre cartea asta timp de dou\ s\pt\m\ni (prietenilor, cititori-lor unei reviste de business, altor scri-itori) nu pentru c\ a] fi nevorbit, ci pen-tru c\ e acel gen de text care]i ofer\ pe ta\ un nou limbaj, o nou\ [i fabuloas\ morfologie pentru critica cotidianului. O carte care nu se rateaz\, nerecoman-d\ sufletelor literare sensibile iu-bitoare de frumos.

Jonathan Coe, Ce hăcuială!, traducere din limba engleza de Sanda Aronescu, colecția „Biblioteca Polirom“, Editura Polirom, 2008

Frica

M-a am'r't foarte tare ultimul meci al României la EURO 2008.

Ceea ce putea fi rampa de lansare a actualei genera]ii de juc\tori a devenit o piatr\ de moar\ (ca s\ nu zic: tombal\ pus\ pe umerii tuturor: antrenor, fotbali]ti, suporteri, comentatori. Chiar [i adversarii, adic\ echipa de rezervie trimis\ n teren de Olanda, p'veau jena]i de jocul forma]iei noastre.

Am spus joc? Nu [tiu ce mi-a venit. România n-a jucat absolut nimic, cu o fric\ patologic\ de orice posibil\ faz\ [i cu o tenacitate a mediocrit\]ii ce

ntorcea stomacul pe dos. Cu excep]ia lui Lobon], a lui Ra] [i, par]ial, a lui Chivu [i Mutu, b\ve]ji]i au ilustrat orice altceva, numai jocul de fotbal nu. Mi-l amintesc, cu un tremur nervos, pe Marius Niculae, „atacantul“ nostru ce p'vea un om proasp\l trezit din somn [i privind cu ochii mijiji] c\tre miracolul lumii. Balonul se lovea de el ca de un zid, dup\ care c\p\ta traiectoria aleatorii, n timp ce omul st\tea cu spatetele la poarta advers\, masiv [i umbros precum muntele Tâmpa. Nu mi-l pot scoate din memorie pe B\nel Nicolij], „maratonistul“ nostru ce ara banda dreapt\ cu [i f\l\ minge, ntr-un efort de Sisif postmodern pe care nimeni nu l-a nv\]at s\

dea o pas\.

Centr\riile lui, cine le-ar fi putut fructifica? Dat fiind c\ erau, toate, la zece metri peste poarta advers\, te-ai fi g\ndit c\ b\ietul [i luase ca]int\ vreun olandez antipatic de la peluz\.

De fapt, nu. Problema lui era terenul ud, alunecos mai ales pe rutele lui Nicolij] [i mai cu seam\ n momentele esen]iale ale declan]rii contraatacului. La Van Persie, Robben, Huntelaar, la to]i juc\torii n portocaliu, gazele se usca miraculos, pazele aveau perspectiv\ [i acurate]e, [uturile erau terifiante. Ei, nu doar c\ nu practic\m acela]i fotbal, dar [i condi]iile de joc se prezint\ altfel, de la Van Persie la B\nel. S\ nu-l uit ns\ cumva pe al doilea

„vrf“ al nostru, Daniel Niculae, cu mi[c]vriile lui dezarticulate, de sperietoare b\tut\ de v\nt. ntre Niculae cel placid [i Niculae cel convulsiv s-a consumat drama atacului nostru, pe care nici un epitet nu-l poate caracteriza. C\nd se nt\mpla s\ primeasc\ [i ei c'te o minge, oamenii no]tri de gol se speriau instantaneu [i o d\veau n spate sau lateral, oriunde, numai spre poarta Olandei nu. Asta se numea, la noi, atac pozi]ional, sus]inut, tacticizat.

C\nd adversarii a v\zut c\ oric\ t de culan]i ar fi fi-uo-i pot ajuta pe români s\ [i nscrie, s-au plictisit de exersarea unor noi scheme de joc, au trecut n viteza a doua (nu mai mult) [i ne-au

BUCUREȘTI FAR WEST
Daniel CRISTEA-ENACHE

dat dou\ boabe. Nici la 0-1, c\nd nu mai aveam absolut nimic de pierdut (Italia conducea deja, nou\ ne trebuia o victorie ca s\ ne calific\m), n-am ie]it la joc. Am r\mas ncremen]i], vorba filosofului, n proiectul nostru „strategic“, n regimul conserv\rii unui rezultat ce punea cap\l evolu]iei României la EURO. Parc\ hipnotizaj], antrenorul [i fotbali]tii no]tri ap\rau cu nd'rjire un scor care ar fi trebuit s\ i scoat\ din min]i. Pentru ce jucau ei? Pentru a

nvinge [i a se califica, ori pentru a trimite mingea de la unul la altul [i a-l obliga pe Mutu s\ vin\ n ap\vrare? [i de ce venea el n ap\vrare n loc s\ a]tepte, de a co-chiplieri, mingi n fa]a cae-ului olandez? [i de ce striga Pijurc\ de pe margine? Care erau motivele fr\mnt\rii sale?

Pentru ce juc\m? Pentru ce s\ (n)scriem? Pentru ce s\ ne zbatem, n via]a aceas-ta scurt\ [i trist? -n ultimul ei meci la EURO 2008, na]ionala noastr\ ne-a dat lec]ia ataraxiei fotbalistice.

SECRETUL ADRIANEI

Adriana BABEȚI

Dezavantaje

Pentru prima dată de cînd în *Secretul...* n-am [tiut despre ce bucurie s' scriu, fiindcă de vreo zece zile m-am cam lăsat n'ap'dit de melancolie. Ceea ce, s' recunosc, nu-mi prea stă-n fire. M-am gîndit de unde a apărut tristețea asta [i am dibuit multe cauze: parte au venit strict din mine, parte s-au legat de ce s-a petrecut n' jur: gesturi, vorbe, n't mp'vri, care mi-au trecut ca un m'vfar prin cord; n're ele, unele cople[itoare (moartea unor colegi sau cunoscuți), povestea cu Mitropolitul Banatului, alegerile din Bucure[ti, nunta de diamant a Regelui, dosarul meu de urm'vrire de la CNSAS), altele doar jalnice f'sieli (meciu cu Olanda). De[și „Suplimentul” nu-i „Formula As” sau „Avantaje”, nici „Elle” ori „The One”, darmite „Psychologies”, m' gîndesc totu[și s' le spun doamnelor cum am ie[șit t'r [i, gr'p[ic la liman m'car din surprile cu sursa la purt'tor. Fetelor, n'ti [i-n'ti trebuie bine dibuite [i-apoi privite drept n' fa] pricinile n'rist'vrii.

-n cazul meu, cauza a mic e c' de vreo dou' s'p't'm ni v'd c' v'd tot mai prost. Rezolvare: merg la ngerul salvator al orbe]ilor, doctori]a Silvia, aflu c' nu e nimic mai r'vu ca nainte [i c' deci cel mai n'tunecat viitor n'c' nu m' prive[te, m' iau 100 de [erve]ele umede de [ters ochelarii [i parc', parc', vorba bancului, n'cep s' z'resc lumea ceva mai clar. Cump'vr 20 de mufcate ro[u electric, le plantez n' ghivece mari [i le r'vsir pe trepte [i prin curte. A[șa c' atunci c'nd vin coco[at' de plase de prin ora[[i dau col]ul casei, spre teras', le v'd pe toate str'lucind ca ni[te felinare aprinse, m' mb'tu cu mirosul teiului uria[din vecini, cu cîrpiul vr'bililor [i m'c'lendrilor [i-mi vine inima la loc de bucurie.

Cauza be mic. Descop'vr brusc, de parc' n-af [ti c' ani am, c' odat' [i-odat' va trebui s' m' pensionez [i aflu c' cel mai demn [i elegant lucru este s' zici hai pa la fix 65 de ani, ba chiar nainte, dac' se poate, fiindcă, vorba unei genera]ii, ce naiba mai po]i s' -ji dore[ti la v'rsta ala dec't s' stai acas' [i s' -ji scrii c'v]ile. -n plus, s'nt informat' la rece despre cum se v'd din afar' toate ag'v]rile b'vtr netului cu din]ii de posturi [i ce bine-i s' ai n' preajm' pe cineva care s' te mai trag' de m' nec'. De parc' a[fi Bette Davis n' *Totul despre Eva*, simt c' -mi pic' n's [i boita cereasc' n' cap. R'v'm n' n'uc' vreo dou' zile, p'n' c'nd, la o n'morm n'tare, vine spre mine o doamn' [i m' n'treab' dac' o recunosc. -mmmm, n-o recunosc. -n timp ce-[i spune r'z'nd numele mic, i se fac dou' gropi]e [i i se aprinde un nu [tiu ce ghiduf n' priviri. Atunci, instant, mi m'pro[c parbrizele cu lacrimi, fiindcă n-am mai v'zut-o pe Kati de o via] de om, de c'nd era cea mai frumoas' fat' din facultate. M' teleportez n' *Timpul reg'sit*, de[și s'nt pe o alee din cimitirul ar'dean Eternitatea, unde v'd n' s'f'r[it lîpede cum a trecut vremea peste noi.

Rezolvare: dau telefoane celor trei prietene de-un leat cu mine, m' v'ic'resc, pozez n' victim', ba chiar n' martir, iar prietenele [i dau drumul, m' consoleaz' cu poft', din simplul motiv c' trec [i ele prin a[șa ceva, dar nu prea au chef s-o recunoasc'. Cronc'nim tematic minute bune, r'su' -p'f'nsu', debit'm n'jelepciuni ca la carte [i punem la punct un program de restaurat narcisismele surpate. V' macin' curiozitatea s' afla]i cu ce am n'ceput [i cu ce am s'f'r[it? Vre]i s' [ti] c't de mult au contat (pentru mine, cel pu]in) un film, trei c'v]ri, o fust', o spum' de n're]it p'vru, dar mai ales discu]a cu un prieten foarte n' v'rst'?! Mai trece]i prin pagina 12.

Puzzle

„Povestirea poate fi judecat' dintr-odat'", spunea Jorge Luis Borges, n' timp ce romanul cere timp. Atunci c'nd imaginezi o povestire, cuno[ti at't n'nceputul, c't [i s'f'r[itul. -n general, proza scurt' neces' o mai mare putere de concentrare dec't romanul [i „o total' perfec]iune”. Diferen]a dintre povestire [i roman const' tocmai n' acest lucru: romanul tolereaz' paginile imperfecte, n' timp ce povestirea cere n'totdeauna perfec]iune. Intensitatea povestirii - continu' Borges - n-ar putea fi suportat' de-a lungul a cinci sute de pagini.

-n *Foxtrox XX*, R'vzan Petrescu face [i el diferen]a dintre povestire [i roman, sublinind avantajele prozel scurte: „[tefan B'nulescu mi spunea c'ndva c't de infernal este s' scrii proz' scurt', trebuie s' ai pentru fiecare text c'te o idee distinct'. Ceea ce nu-i cazul romanului. Poate de asta nu am reu[șit s' atac genul;]i trebuie prea pu]ine idei [i, n' compensa]ie, o formul' interioar' de avalan[ș]. -mi plac lucrurile care nu pot fi tratate dec't scurt. Rapid. Prin knock-out”.

Pentru R'vzan Petrescu, proza scurt' reprezint' „cel mai provocator gen”, deoarece „te]ine n' alert", cu sim]urile asculte]te.

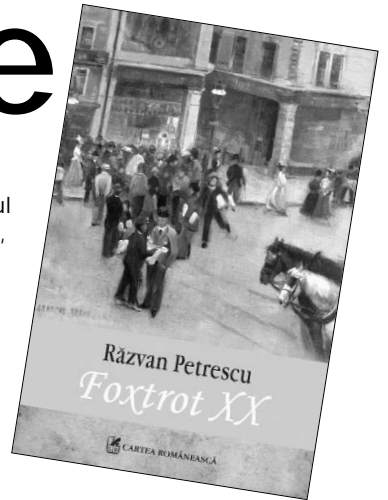
-n prima jum'tate a anilor '80, absolutul de Medicin', R'vzan Petrescu, se n'dreapt' c'tre literatur'. R'vzan Petrescu s-a impus cu adev'rat ca scriitor la n'ceputul anilor '90, c'nd public' trei volume de proz' scurt'.

Cv]r]ile sale au fost bine primite de critica literar', autorul primind [i numeroase premii. *Foxtrox XX* este o culegere de publicistic', n' care este descris', pe ritmul foxtroxului, societatea româneasc' de la s'f'r[itul secolului XX.

Foxtrox XX este o carte-puzzle despre o lume-puzzle, n' care umorul de bun' calitate [i ironia autorului cuceresc ci-

tiitorul: „Dublu fenomen extatic: fotbal[ti vorbind la televizor. B]iei]i r'd, sughit, [i sug m'seale, ofteaz', nu le pot sugie cum trebuie: n' faja camerelor de filmat, i vede familia, mama, deci inevitabil le mai r'v'm ne c'te-un rest de bife[te n' carie, pe care-l scuip' la s'f'r[itul emisiunii n' paharul cu Coca-Cola, fac pauze, n' pauze tac, c'nd tac vorbesc, poart' brian]en' n' p'v, au opinii, ma]ini de lux, nevoi, urechi mult' ndep'rtate de restul corpului sau prelungirea lui superioar', oricum s-o fi numind ea, n' cazuri de urgen]i fiind definitiv-n' fi]a medical' frunte sau, mai tehnic, cap. Dau gol cu el, dau din el pur [i simplu, de la st'nga la dreapta, dinpre nainte spre n'apoi, ascult' [i probeaz' comentatorii de faz' a c'te trei ore, senatori, deputa]i, s'nt iu-bi]i de public, unii au plecat n' Italia [i vorbesc cursiv direct n' latin, conduc n'tr-un fel [i f'v' s' vrea]ara spre culmile absolut netede ale limbajului neted, s'nt [i ei oameni, la urma urmei, sprinteni, foarte tineri, scunzi, cu cravat' de m'tase galben' la trening [i c'viu]i] neagr' pe ochi c'nd e cald, ne reprezint' n' lume cu acel univoc brio n' priviri, s'nt de ne'nlocuit”.

Recunoa[tem n' proza lui R'vzan Petrescu influen]a lui Caragiale. Autorul

volumului *Foxtrox XX* este un fin observator [i un maestru al intertextualit'ii, al comicului de situa]ie [i de limbaj, un scriitor cult.

„Orice-a[ș scrie, derapez în beletristică”

Prima parte a c'v]rii, intitulat' *Jurnal 4x4 n' loc de epilog*, este partea cea mai interesant' din *Foxtrox XX*, care cuprinde c'teva texte „autobiografice” (*Cuv'nt n'ainte*, *Prefa]i*), *Introducere*, *Preambul*, *Fragmente autobiografice*, *Preludiu*), autobiografii parodice [i confesiuni despre tiner]e], prezent nd totodat' [i un portret al scriitorului prins n' actul creator [i confrunt'ndu-se cu dilemele existen]ei sale. Orice text scris de R'vzan Petrescu se transform' automat n' literatur', a]a cum m'rturise[te scriitorul n' *Preludiu*: „orice-a] scrie, derapez n' beletristic”. Lubind muzica [i filmul, R'vzan Petrescu, considerat a fi unul dintre cei mai importan]i autori de proz' scurt' din literatura noastr', a dorit n'totdeauna ca proza lui s' fie una cinematografic' [i, n' acela]i timp, s' semene cu o povastiv', s' fie auzit' ca o partitur', s' poata]i fi c'nat'. Acesta a fost dintotdeauna visul oric'vru mare scriitor.

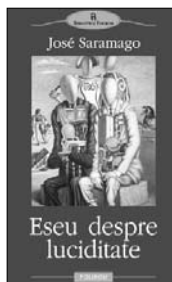
Răzvan Petrescu, *Foxtrox XX*, „Hors collection”, Editura Cartea Românească, 2008, 34,95 lei

JOSE SARAMAGO » ESEU DESPRE LUCIDITATE

Molima votului în alb

José Saramago este autorul *Evanghellei dup' Isus Cristos*, scriitorul fiind distins n' 1998 cu Premiul Nobel pentru Literatur'. *Eseu despre luciditate* este o continuare a romanului *Eseu despre orbire*. Alegeri generale n' capitala unei]vri imaginare - a]a debuteaz' *Eseu despre luciditate* al lui Saramago, care vorbe[te despre voin]a oamenilor de a nu alege. -n primul tur de scrutin, aleg'torii capitalei voteaz' n' alb, n' propor]ie de [aptezeci la sut'.

-n „al doilea tur de scrutin”, peste optzeci la sut' din popula]ie [i exprim' voin]a de a nu alege, ceea ce conduce la instaurarea s'vrii de asediu: „Era trecut de miezul nop]ii c'nd s-a terminat scrutinul. Voturile valabile nu ajungeau la dou'zeci [i cinci la sut', distribuite astfel, pentru partidul de dreapta, treisprezece la sut', pentru partidul de centru, nou' la sut', iar pentru partidul de st'nga, doi [i jum'tate la sut'. Extrem de pu]ine

Am aruncat *Suplimentul de cultur'* n' aer!SUPLEMENTUL
DE CULTURĂ SE
AUDE LAin fiecare
vineri,
de la 21.10cu George Onofrei
și Anca Baraboi

TREI RĂSPUNSURI DE LA RĂZVAN PETRESCU

„Cu cît sînt mai puțini autori de proză scurtă, cu atît e mai ușor să ți se dea premii, diplome, sicriu”

„Ce v-a făcut să renunțați la medicină și să alegeți schimb literatură?”

De [i mi doream să intru la Filologie, tata a complotat cu profesorul meu de română (care-mi era prieten) și m-a convins să nu pot trăi din scris – începuse să am ideea asta delabrat de pe la 17 ani –, așadar trebuia să fac o meserie pentru a-mi asigura traiul de zi cu zi, noaptea de noapte. Am ales Medicina deoarece mi se părea mai ușor (și chiar nu e grea, totul e să ai ceva mobil în cap). Și am făcut facultatea ca un mercenar, fără urm de pasiune, dar concentrat: doved, am terminat-o al unsprezecelea pe Jar, din mii de halate albe. Pe urmă am ajuns la Jar. Ploua. Era noroi. Oamenii purtau basmale. Casa în care locuiam se pleoțea chiar lângă cimitirul satului, așadar mi-a revenit chef de scris (am scris în cei trei ani de stagiat, povestiri morbide, poate presimțeam ceva, poate sînt un vizionar). Și, la trei luni după decembrie '89, am părăsit medicina pentru a mă angaja la revistele „Cuvântul” și „Amfiteatru” – credeam că munca într-o redacție e cea mai apropiată de literatură. Greșeam abisal. Am greșit la fel și când am devenit redactor de carte. Nu te afli mai aproape de literatură, dimpotrivă, te năstrănezi. Cred că de asta îți continui să scrii, sînt complet năstrănat. Or, așa ceva e nepermis în medicină, pot muri oameni. Și nu e bine. Cu cărțile e mai greu să-i omori.

Foxtroat XX este o carte-puzzle despre o lume-puzzle. De ce „foxtroat”?

Chiar asta era titlul provizoriu al cărții, Puzzle. Un puzzle înțeles în timp ce-o (re)scriam, am avut revelația, era noaptea, în noaptea vin revelațiile, ca o lumină în ochi și orbete, că-i un titlu prea clar, prin urmare m-am gândit la ceva legat de

muzică – am cîntat la gitară jazz în alte cîntece populare prin restaurante, cînd eram student, și muzica este vitală pentru felul meu de-a fi, de-a merge pe stradă, la masă etc. Bun, și a urmat titlul *Swing*, dar mi s-a părut cam nepercutant, nu îți dădea nici o idee, așa că după multe ore de gândire atroce am ajuns la *Foxtroat*: pentru că melodia pe care se dansează are un ritm rapid, sincopat, iar dansul e de tip năc-năc-repede-repede, potrivindu-se cu maniera în care scriu; pentru că foxtroatul, deși apărut în 1914, rămîne un dans

care mi se pare cel mai provocator gen pentru un scriitor, te ține în alertă, cu simțurile ascuțite, trebuie să-ți iasă totul perfect, în vreme ce-n roman poți bate cimpii pe multe pagini, nu dau exemple, sînt numărate, și, apoi, romane scriu de la o vreme mai ales femei cu perturbări.

Snteți un autor de proză scurtă. Nu v-ați gândit încă la un roman?

Nu mă interesează. Proza scurtă mi se pare cel mai provocator gen pentru un scriitor, te ține în alertă, cu simțurile ascuțite, trebuie să-ți iasă totul perfect, în vreme ce-n roman poți bate cimpii pe multe pagini, nu dau exemple, sînt numărate, și, apoi, romane scriu de la o vreme mai ales femei cu perturbări. În plus, proza scurtă nu mai este acum la modă, aproape toate editurile, nu numai de la noi, vor cărți groase, cu kilometri de a narativ, cu ghem, și asta e un lucru bun: cu cît sînt mai puțini autori de proză scurtă, cu atît e mai ușor să fii lădat, să ți se dea premii, diplome, sicriu.

Pagini realizate de Bogdan Romaniuc

VERBA WOLAND

Ruxandra CESEREANU

O „bestie” blîndă

Maturilor [col]i la rockul progresiv e mai dificil să le găsești ac de coșoc sonor. Eu m-am antrenat pînă în mîna oaselor cu Pink Floyd (la 14 ani s-a nîmplat să ascult *Shine On You Crazy Diamond!*) și cu Van Der Graaf Generator (de pe la 19-20 ani): în primul caz, credința mea este că am fost aleasă (că a existat adică ceva fatal în această nîlnire sonoră de gradul xyzqw), în al doilea caz însă, am ales, că lăuzit fiind cître Peter Hammill [și ai să]. Tot opțiune a fost și Jim Morrison cu *The Doors* [și alții] (așa că doar Pink Floyd rămîne să fie scris în destinul meu de receptor muzical). Nu mai fac aici o recapitulare a muzicilor care mi plac (fiindcă am tot făcut acest lucru). Voi spune însă că în ultimii ani am primit lecții sonore ori chiar corecțiuni empatice de la studenții și tinerii mei prieteni, în anumite cazuri (vezi Cohen *If It Be Your Will*: solistul se mișcă dezarticulat ca o uriașă pîpușă orfană, cu veșmintele sfîlate. Apoi, năc provocat cumplit și consternat de apariția „bestiei”, am cîntat să văd cine este „monstrul” [și am nimerit peste *Hope There's Someone*: mi s-a făcut pur și simplu rău de fascinație! Apoi am cîntat [și am tot cîntat] am dat peste: *My Lady Story*, *Cripple and the Starfish*, *You Are My Sister*, *For Today I Am a Boy*, *Fistful of Love*, *The Lake*. Cei care citesc aici, și nu cred, nu au decît să năcerce [și ei, mai ales primele două sonorități] amintite de mine: *If It Be Your Will* [și *Hope There's Someone*. Recomand insistent și duetul frisonant cu Bjork: *Dull Flame of Desire*.

voturile nule, extrem de puține abjurerile. Toate celelalte, mai mult de [aptezeci la sută] din total, erau în alb. În orașele din provincie, alegerile au decurs fără accidente [și fără agitație]. Numai în capitală alegătorii nu au vrut să aleagă. Capitala este invadată de o „epidemie” de voturi albe.

– *Eseu despre orbire*, cetățenii orașului, atinși de orbire, se pretează la crime [și violuri. Orbirea] duce la sălbăticie. – *Eseu despre luciditate*, orașul este

bntuit de molima votului în alb, „o formă paradoxală de nesupunere”, de condamnare a unei democrații sălbătice. Ancheta care are loc în capitala acestei țări imaginare nu scoate la iveală nici o ilegalitate, căci votul în alb nu înseamnă de fapt decît un drept perfect democratic al cetățeanului, care-și poate exprima deschis voința de a nu alege. *Eseu despre luciditate* vorbește despre democrație, sau mai degrabă despre non-democrație; un text alegoric [și

destul de complicat, mult mai dificil decît *Eseu despre orbire*, dar la fel de interesant. Democrația, spune Saramago, înseamnă dreptul de a vota. Dar mai există și votul în alb, care este o modalitate de a spune nu. Acesta este punctul de plecare al romanului politic *Eseu despre luciditate*.

Traducere din limba portugheză și note de Georgiana Barbulescu, colecția „Biblioteca Polirom”, Editura Polirom, 2008, 32.95 lei

Radio România Cultural

Vorba de Cultură

cu Ema Stere și Attila Vizauer

invitat Cezar Paul Bădescu

în săptămîna 23-27 iunie de luni pînă vineri de la ora 17

fm

Brașov 105 | București 101,3 | Craiova 101,1 | Cluj 101 | Iași 103,1 | Timișoara 100,7

cultural.srr.ro

Dumitru Ungureanu: „Depeche Mode e rezultanta unui anume stil de viață, cu facilități high-tech, cu background cultural de învidiat și cu dorința de a explora noi teritorii înscrisă în codul genetic”.

ROCKIN' BY MYSELF

Dumitru UNGUREANU

Depășire de pe șire...

Mult vreme mi s-a părut că Depeche Mode este o flocătură show-biz, orientată spre publicul ideal: adolescenții cu destul bani pentru ultimul LP, CD, DVD sau alte chestii cool. De vin era, poate, succesul monstruos raportat în topuri, pe stadioane în discotecă. De vin, trebuie spus, era [i-o anumită] aspirație în sunetul trupei, pe cît de straniu deseori, pe atît de muzical totuși, în asperitățile experimentaliste gen Can sau primele albume Pink Floyd, cu ceva minimalism mecanic tip Kraftwerk [i cu mult glamour newwave. Noutatea Depeche Mode, văzută după aproape trei decenii, a fost tocmai mbinarea tehnicii-mulțului synth cu melicitatea disco, mixtură ce-a bulversat toate așteptările comercialului. Pornit ca trupă bubble-gum ce utiliza excesiv & exclusiv mijloacele tehnice ale momentului, gruparea (incluind aici producătorii [i pe Anton Corbijn]) s-a reliefat în timp ca una serioasă, ce-a reușit să înnoiască limbajul rock într-o perioadă cînd rockul repauza glorios. Mulți oameni socotesc [i azi sunetul DM drept pop, un fleac între piesele hard-rock [i progresiv. Asta în ciuda strălucirii trupeiilor de a ilustra angoasele societății moderne, uneori prin implicare proprie (de studiat deraierea lui David Gahan spre star-system). Nu eticheta conferă valoare unui demers muzical, nici încasările.

Putem privi lejer traseul grupului [i contextual social prin care a trecut. Perspectiva oferă posibilitatea unei judecări obiective. Dar nu fac pe judecătorul într-un domeniu unde gusturile personale pot fi contrazise de alte gusturi, eventual de rezultate financiare implacabile. Succesul e un criteriu între altele. Dar în originalitate [i în inovație, orice trupă de succes rămîne doar o trupă de succes. Trăiește o vreme, după care nimeni nu-și amintește despre cine e vorba. Sau trăiește mult [i bine pe urma unui hit de top ten. Nu-i cazul cu Depeche Mode. De vreo zece ani se poate spune că influența

stilului *depeche* a trecut dincolo de manifestările [i isteriile adolescentine, dincolo de loisirul societăților îndestulate. Tehno, dance, rave, drum'n'bass, tot ce înseamnă sound de club datorează destul black-celebratorilor credinței & devotamentului, care au [tiut să iasă din [ir... Ca definiție-sinteză: Depeche Mode e rezultanta unui anume stil de viață, cu facilități high-tech, cu background cultural de învidiat [i cu dorința de a explora noi teritorii înscrisă în codul genetic. Izbîndă la care poate aspira oricine [i la care ajung destui, din toate zonele planetului. Prej de 15 minute, vorba lui Andy Warhol...

Cu toate astea, eu n-am fost să văd DM live pe stadionul bucureștean unde au concertat acum doi ani! Explicația? Simplu: pentru curiozitatea mea, au venit [i prea tîrziu, [i inutil! Practic, nu fac parte dintre cei care trebuie să vadă, ca să jipe: „Este!”. Cînd mă învîrta de marketing a forjat bîgara pe gîtul amatorilor la minciunii că „s-au epuizat biletele”, mi-am zis că mai bine lipsă! Iar aglomerația de VIP-ule bîntăie, a căror vizibilitate mediatică devenise agasantă, lăcea irrespirabil aerul acela „must-have” în fine, văzusem show-ul de la Rock-am-Ring, așteptam filmul spectacolului din Milano... Apoi, nu [tiu de ce, a[dori să văd DM doar cu cîțiva prieteni. Ceea ce, deocamdată, este improbabil.

...Dar am o plăcere cît se poate de palpabilă: începînd de acum doi ani, s-au reeditat toate albumele de studio Depeche Mode, masterizate DTS 5.1, la 24/96. Le-am achiziționat în România, de bugetul personal, dînd la o parte alte nume grele. Pot afirma că sunetul sfidează cele mai pretențioase cerințe. E o nebunie surround la calitatea maximă posibilă în formatul respectiv. (Între timp, a luat avînt DTS-HD, care o să mă ducă la faliment financiar...) Mai mult nu trebuie urechii, fiindcă orice organ are o limită de suportabilitate. Sau mă înțeleg?

Amintirile unui pianist: Mordecai Shehori (II)

SCRISOARE PENTRU MELOMANI

„Muzica nu trebuie năleas, ea trebuie ascultată” (Hermann Scherchen)

Victor ESKENASY, Radio Europa Liberă, Praga

Mordecai Shehori, pianistul israelo-american, elev [i urmaș al lui Mendru Katz, [i-a încheiat studiile cu maestrul lui la începutul anilor '70, după ce a câștigat diverse premii [i o bursă pentru a studia mai departe în Statele Unite. Așa cum povestește într-o lungă discuție-măturie

înregistrată pentru Europa Liberă, avea să regrete decizia de a se separa de gurul său, a căruia amintire o duce astăzi cu sine pretutindeni ca pe o moțtenire-țesaur prețioasă. Mă bucur să vă împărtășesc partea a doua a amintirilor sale așa cum mi le-a povestit.

„Am fost foarte norocos să-l întâlnesc pe Mendru. [i sînt singurul student al lui care mai cîntă, la atîția ani după [ntîlnirea cu el [i progresînd tot timpul. Fiindcă aceasta a fost un cadou [i încerc să-i învî, să-l transmit studenților mei.

Avea o atitudine foarte pedagogică. Ideea lui era să aibă un set de piese pe care să nvețe și cîntă bine, *Sonata în fa minor*, Brahms, de exemplu. Am petrecut luni de zile învînd primele opt bare. Dar am învîntat și cîntat at de bine, să ascult toate vocile, [ntît ulterior am putut să le transfer la multe alte piese. Astfel, la Julliard au introdus o regulă, nu ai dreptul să cînti de două ori aceeași piesă, trebuie ca în fiecare săptămînă să cînti o piesă nouă... Muzica nu poate fi studiată astfel! Trebuie studiat extrem de bine un număr limitat de piese [i să parcurgi un număr [i mai mare, pentru a avea o viziune generală asupra muzicii.

Mendru este cel mai mare pianist pe care l-am auzit vreodată. Trebuie să spun că a cîntat pentru mine Concertul de Brahms într-o mică încăperă, *Mefisto Waltz*, *Sonata de Beethoven*... A fost ceva cu totul surprinzător. L-am auzit [i pe Horowitz cîntînd în sală, am întors paginile pentru el...

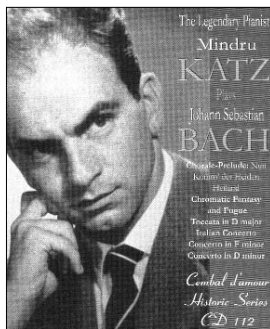
Dar asta este o istorie separată. Am fost extrem de norocos să-l întâlnesc de două personalități, situate la extreme unul față de altul. Katz [tia exact ceea ce făcea. Problema cu el, uneori, este că a fost foarte uniform [i că nu a făcut niciodată nimic în mod spontan. Am petrecut un timp frumos [i cînta așa cum studiează o piesă. Horowitz, cu siguranță, nu [tia ce face, cînta totul pe baza talentului. E foarte amuzant, numeroși, mii de pianisti [i imitî, dar nu [i pot imita formidabilul geniu, [i imitî eventual forma proastă în fața pianului. El [mi spunea tot timpul: «Nu [tiu ce fac, nu am nici o idee, o fac din intuiție [i mi dau seama cînd e greșit». Horowitz însă era mare pe scenă, acolo era atotputernic, inventa pe loc un fel nou de cîntă. [i a făcut o mulțime de lucruri care pot fi considerate vulgare sau de prost gust. Dar care, pe loc, însă o impresie foarte puternică. Mendru Katz nu [i-ar fi permis niciodată să facă ceva lipsit de gust. Niciodată!

Am cîntat odată în fața lui *Sonata în si minor* de Liszt, pe care o studiasem cu el. Am cîntat linia cromatică de bază puțin prea tare [i l-am văzut devenind

ca nebun. A lovit piciorul pianului [i a strigat la mine: «Domnule, crezi că te află într-un restaurant aici?». Pentru el totul trebuia să fie în perfect echilibru, fiecare voce, fiecare notă. Cel mai mare pianist pe care l-am văzut, trebuie să spun...

Am venit în America [i a fost cea mai mare greșală din viața mea să [i parăsesc în anii '70 [i să vin la Julliard. Am crezut că voi progresa, dar am mers tot timpul pe o linie descendentă. Să viu de la Mendru Katz la Julliard a fost pentru mine o teribilă cădere... Nu am [ntîlnit pe nimeni în Statele Unite de calibrul lui Mendru Katz. [i pe nimeni care iubea muzica în mod real. Mendru o iubea 100%, era total obsedat de ea. [i a trebuia să fie. Pentru alți oameni, muzica este doar ceva marginal.

În studioul era întotdeauna perfect pregătît. Există o măturie despre înregistrarea concertului de Hacıaturian [i al lui Prokofiev. Katz suferea de apendicită [i infecția ajunsese în punctul culminant. Era at de bolnav că nu putea [ngîji de cîntat cu zahăr. [i a cîntat totuși cele două concerte, cum depune măturie un inginer de sunet într-un articol despre el. Într-o singură [edină], poate una [i jumătate. Era at de bine pregătît, [ntă a făcut înregistrarea [i apoi s-a dus direct la spital. De necrezut. Dar era excelent pregătît [i foarte [ncăpător. Iar asta i-a grăbit sfîrșitul. Fiindcă atunci cînd a făcut pe scenă atacul de inimă, a început să cînte note greșite, dar a continuat să lupte, în loc să se oprească. Era o fire prea mîndră pentru a se opri. [i a murit, fiindcă muzica era totul pentru el.

...L-am întrebă odată, [mi amintesc că era după o lecție lungă de 4-5 ore, eram tîrziu, curios: «Mendru nu ai fost niciodată cîștorit, de ce?». M-a privit lung, în ochi, [i mi-a spus foarte serios: «Am deja o soție, este pianul. Dacă o voi trăda, mă va omor». Puțin timp înainte de a muri, cu doi ani înainte, s-a cîștorit cu o tîrziu studentă, a avut un copil [i apoi a murit pe scenă. El chiar credea în ce spunea. L-am cunoscut în anii lui cei mai buni: trăia cu mama sa, muzica era totul. Se scula foarte tîrziu, exersa la pian, apoi cu studenții. Avea numai trei studenți odată. [i lucra în fiecare zi cu unul singur, nu dădea lecții la doi. Lucra din greu. N-am [ntîlnit pe nimeni să muncească așa.

...Eu am acum drepturile de la EMI care a cumpărat catalogul companiei Pye [i am obținut dreptul să le public pe toate, ceea ce voi [i face. Am însă [i o mulțime de înregistări, obținute din Israel, ale concertelor transmise de radio. Intenționez să public numeroase concerte: Brahms No. 1 [i 2, Concertul de Ceai-Kovsky, concerte de Mozart, *Hammerklavier*, primul volum al *Preludiilor de Debussy*, înregistrări live surprinzătoare perfecțiune. E greu de crezut că putea cînta cu o asemenea perfecțiune. Era foarte bun în Debussy, în Prokofiev, în piesele care cer culoare. Chopin [i plăcea, s-a luptat cu el, dar [i cînta frumos...mi amintesc de o seară în care a cîntat cele 28 de *Preludii* [i 4 *Balade*, într-un singur concert. Un uriaș [i există foarte multe înregistrări pe care le voi publica.

Cembal d'Amour este o companie creată din dragoste. Sînt foarte norocos fiindcă fac singur partea de transcripție [i prelucrare tehnică, designul grafic, totul [i fac eu. [i nu [mi pasă dacă merg în pierdere, fiindcă o convîngere n'ce fac.

Iar în plus, dacă nu o fac eu, nu o va face nimeni, materialul va fi pierdut. [i nu cred că există cineva mai calificat să o facă în ce-l privește pe Katz. Înainte de toate nu voi publica nimic, ce nu este la nivelul lui maxim. Oamenii nu [tiu cum cîntă, eu [tiu ce fel de sunet vroia, ce fel de nivel vroia. [i ce privește înregistrările live, sînt cîteva pe care nu le voi publica, așa cum este *Fantezia* de Schumann. O cîntă bine, dar nu perfect, cum [i plăcea să fie. Vreau să las pentru posteritate tot ce reprezintă marea lui stil interpretativ.”

„MANIFESTARE CULTURAL-ARTISTICĂ”

Documentul PDF ce conține „Calendarul evenimentelor din cadrul Programului «Iași 600»” este cel mai bun argument din lume pentru faptul că expresia „manifestare cultural-artistică” ar trebui interzisă printr-o modificare a Constituției.

15 «

fast-food

Iași 600 vs Quebec 400

O comparație între srbvtoarele „Iași 600” [i „Quebec 400” aduce un pic a scenariu de film science-fiction despre universuri paralele. În orașul cu 200 de motive de mândrie în minus, nu ai unde să te ascunzi de miile de feluri diferite în care Quebec-ul [i spune „La Mulji Ani”. La o depvrtare de [apte fusuri orare, cet\enii unui Iași ce-[i

plnge zilnic titlul pierdut de capital\ a culturii au o experien\ aproape suprarrealist\: citeș [i aud zilnic despre un eveniment de proporjii „na]ionale [i interna]ionale” ce ar marca 600 de ani de la atestarea orașului, dar care este invizibil pe strad\ . Un fel de ca[caval de la teledjurnalele lui Ceau[escu, deghizat în festival.

Pe 3 Iulie, Quebec-ul s'rbvtoare[te 400 de ani de c'nd un explorator francez a deschis un punct de v'nzare a bl\vnurilor pe malurile r'ului St. Lawrence. Nu trebuie s\ fii pasionat de istoria Canadei pentru a afla acest lucru, deoarece orice r\sofire a presei interna]ionale de anul acesta duce, inevitabil, spre o [tire despre unul din evenimentele care au loc pe tot parcursul anului. Un concert în aer liber cu sute de mii de spectatori; un labirint de gr\ u adus în mijlocul orașului, care i conduce pe locuitorii spre gr\dini futuriste ce-[i schimb\ forma [i semnifica]ia; mici spectacole puse în scen\ de [coli generale [i proiectii multimedia enorme, care vorbesc despre viaa, istoria [i omenii orașului. Un site bine pus la punct i jine la curent pe vizitatorii cu zecile de evenimente din fiecare zi [i i ajut\ s\ le aleag\ pe cele mai potrivite, în funcjii de interese, genul de spectacole gustate sau v'st\.

Cronica unei rătăiri anunțate

[i Iașul trvie[te, în numele celor 600 de ani de la atestarea documentar\ [i a unui an electoral prin coincidenj\, o efervescen] a evenimentelor culturale. Desigur, acest lucru nu i sim] dec't dac\ reu[te[ti s\ g\se[ti p\ginja de Internet a Prim\riei cu sigla evenimentului. De acolo, se poate desc\rc\ un document PDF ce con]ine „Calendarul evenimentelor din cadrul Pro-

gramului «Iași 600» [i despre care, dac\ j]i nclini monitorul la 90 de grade pentru a-l putea citi, te convingi c\ este de fapt un fel de centralizator care a fost trimis spre vreun birou pentru a primi o [tampil\ . Fiecare eveniment este promovat în ceea ce ar trebui s\ fie o lec]ie de marketing pentru lumea n'treag\, cu descrieri lipsite de articole hot\vr'te [i nehot\vr'te: „amenajare cub cultural”, „difuzare audio de poezie”, „evaluare reviste culturale la nivel na]ional, pe sec]iuni”, „proiec]ie film”. Documentul cu pricina este cel mai bun argument din lume pentru faptul c\ expresia „manifestare cultural-artistică” ar trebui interzis\ printr-o modificare a Constitu]iei.

Festivalul de pe hirtie

Pe Internet, programul are 18 pagini. O declara]ie a purt\torului de cuv'nt al Prim\riei Iași vorbea despre un eveniment de impact na]ional o dat\ pe s'pt\m'n\ [i unul de importan] interna]ional\ cel pu]in o dat\ pe lun\ . Se referea, probabil, la un concert din luna Iulie cu Julio Iglesias, despre care nimeni nu [tie s\ spun\ a c'ta or\ a revenit în România – pentru c\ nu are at\tea degete.

Dac\ este ceva de admirat la programul „Quebec 400”, dincolo de amploarea evenimentului, este modul în care orașul [i aduce locuitorii în mijlocul culturii. Dep\ind stadiul de „manifest\ri artistice”, la care po]i fi cel mult martor 'nc'ntat, locuitorii s'nt invita]i în gr\dini urbane c\-rora le pot schimba în\j]area, n'instala-

COOLTURISME
Mădălina COCEA

Jii multimedia care proiecteaz\ prin cele mai moderne tehnologii imagini despre cultura de acum sute de ani, în locuri în care b\taia v'ntului vorbe[te despre morile de alt\dat\ – dar [i despre energia eolian\ a viitorului – sau s\ treac\ printr-o pasare-l\ în care se vorbe[te despre cei 5 milioane de „pasageri”, locuitorii ai orașului de-a lungul istoriei sale.

De cealalt\ parte a P\m'ntului, în universul paralel al evenimentului „Iași 600”, locuitorii s'nt singurii exclu]i de la s'rbv-toarea orașului lor.

www.supliment.polirom.ro

Suplimentul DE CULTURĂ

Saptaminal de opinii si informatii privind fenomenul cultural, realizat de Editura Polirom in colaborare cu Ziarul de Iasi

Nr. 183, 14-20 Iunie 2008

STIRILE SDC: Anjelica Houston va primi Premiul de Excelenta la Locomo

Acasa Actualitate Rubrici Fast-food Interviu Descrier Excluziv online Artistul asociat Feeder

ACTUALITATE

Zgomotul dinaintea vacanței

Joachim Wittstock, Opera Omnia al USB Sibiu

Teatro-Clip, o producție portugheză la Odessa

Teatru live la TVR Cultural

Anjelica Houston va primi Premiul de Excelența la Locomo

Show Taggare cu Patino la Kronenle Romania

Vision Stradivarius pe scenele din Romania

Mai multi bani pentru artisti

Street art romanesc la TVR

Radio Sdc Blog-urile Sdc Despre noi Arhiva Descrier de presa

EXCLUSIV ONLINE: Știrile SDC

» Targul de Carte "bookfest"

» Spalne de e si Florin Laz

» Festivalul

» Conferinta invitata de

» Festivalul International de Teatru de la Sibiu

» Lansarea volumului Pimbaarea de Attila Bartis

» SENTEZA: Mai multi bani pentru artisti

Angajati institutiilor de spectacole si concerte vor avea din acest an salarii mai mari, indemnizatiile lor putand ajunge pana la 4.000 de lei, fata de maxim 1.500 de lei, citit au in prezent. Aceasta deoarece MCC este aproape de finalizarea normelor de aplicare a Legii 535 din 2007.

Zilnic informații din lumea culturală

Știrea săptămânii pe web

Dan Lungu, dublu nominalizat la prestigioasele premii „Jean Monnet” din Franța

» Este pentru prima or\ c'nd un român intr\ pe lista scurt\ a Premiului „Jean Monnet” pentru literatur\ european\, c\ [tigat de scriitorii precum J. G. Ballard, Jorge Semprun, Arturo Perez-Reverte sau Antonio Tabucchi

http://www.supliment.polirom.ro/

Suplimentul DE CULTURĂ

Marci n'reștrăți – Editura Polirom [i Ziarul de Iași. Proiect realizat de Editura Polirom în colaborare cu Ziarul de Iași. Se distribuie gratuit împreun\ cu Ziarul de Iași.

Adres\: Iași, B-dul Carol I, nr. 4, etaj 3, CP 266, tel. 0232/ 214.100, 0232/ 214111, fax: 0232/ 214111

Colectia de carte

Suplimentul DE CULTURĂ

Arte vizuale: Matei Bejenaru, Marius Babias. Caricatură: Lucian Amarii (Jup). Grafic\: Ion Barbu. TV: Alex Savitescu.

Edi]ia de Iași: Diana Soare

Edi]ia Na]ional\: Elena Vi\dvreanu, R. Chiru], Veronica D. Niculescu.

Publicitate: Oana Asaftei, tel. 0232/ 252294

Distribui]e / Abonamente: Mihai Sărbu, tel. 0232/ 271333. Media Distribution S.R.L., tel. 0232/ 216112

„Suplimentul de cultură” este înscris în Catalogul presei interne la pozi]ia 2378. Pentru abonamente v\ pute]i adresaoric\rei Agen]ii Rodipei din Iași sauoric\vrui oficiu po[ital. Citi]orii din str\inătate se pot abona la adresa: export@rodipe.ro.

Tarife de abonament: 18 lei (180.000) pentru 3 luni; 36 lei (360.000) pentru 6 luni; 69 lei (690.000) pentru 12 luni

Tipar: Print Multicolor

Responsabilitatea juridic\ pentru con]inutul articolelor [i apar]ine autorului, „Suplimentul de cultură” utilizeaz\ fluxurile de [tiri Newsin + Manuscrisele primite la redac]ie nu se napozil\

